РОЗДІЛ 3
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ: ДІАГНОСТИКА, ОЦІНЮВАННЯ, ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГРОЗ ТА НАПРЯМИ ПОКРАЩЕННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО І ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ

DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-662-4-3

ОГРЕНИЧ Юлія Олександрівна,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0294-1889

Вступ. За нестабільності ринкового середовища, зростання числа негативних факторів та виникнення загроз відбувається зниження ефективності фінансово-господарської діяльності, рівня прибутковості, погіршення фінансового стану підприємств, що позначається на рівні конкурентоспроможності та обмежує можливості подальшого розвитку. Поряд з цим, вказані фактори, в першу чергу, впливають на соціально-економічну безпеку, що становить загрозу для своєчасного виявлення ризиків, їх попередження, створення безпечного середовища функціонування, а також може дестабілізувати роботу підприємства. Крім того, в умовах важливості дотримання принципів сталого розвитку, розробки і використання цифрових технологій існує потреба

у врахуванні даних чинників в аспекті підвищення рівня безпеки. Означене дозволяє стверджувати, що з метою виявлення поточної ситуації із станом соціально-економічної безпеки доцільним є дослідження динаміки фінансового становища на підприємстві, що в значній мірі залежить від сприятливого рівня безпеки. Поряд з цим, від стану соціально-економічної безпеки на підприємстві залежить стабільність фінансової, операційної діяльності, що впливає на прибутковість функціонування, а також ефективність корпоративної культури, стимулювання працівників, що в сукупності формує можливості до спрямування коштів у соціальні проєкти, своєчасної сплати податків до державного і місцевого бюджетів. Отже, забезпечення соціально-економічної безпеки підприємств в умовах сталого і цифрового розвитку є актуальним та важливим питанням.

Ключові слова: фінансовий стан, ефективність функціонування, стабільність, стійкість, безпека, соціально-економічна безпека, рівень безпеки, загрози, ризики, кризові умови, сталий розвиток, цифровізація, штучний інтелект, цифрові технології, цифрова трансформація, цифрова зрілість, підприємства.

3.1. Стабільність фінансового стану підприємств як передумова забезпечення соціально-економічної безпеки

Слід відзначити, що фінансовий стан підприємств має двобічний вплив на соціально-економічну безпеку, тобто є передумовою його стійкого рівня та одночасно динаміка показників відображає вплив безпекового середовища на ефективність функціонування. Враховуючи означене, доцільним є дослідження динаміки комплексного набору показників щодо рентабельності, фінансової стійкості, ділової активності, платоспроможності, які відображають загальне

фінансове становище підприємства. Дослідження динаміки вказаних показників дозволяє визначити рівень прибутковості, незалежності від позикових джерел фінансування, особливостей взаємодії з партнерами, стан ефективності використання власних фінансових ресурсів, платоспроможності, що, в свою чергу, визначає ефективність фінансового планування. Поряд з цим, задля передбачення тенденцій на майбутнє доцільним є дослідження рівня фінансової стійкості та оцінка загрози банкрутства, що дозволить підтвердити вплив безпекового середовища на результативність функціонування.

Чимало науковців досліджували роль фінансового стану у забезпеченні соціальної, фінанси, економічної безпеки: Ареф'єва О., Титикало В., Коваленко Н. [2]; Бліхар М., Лук'янова Г., Скочиляс-Павлів О., Повалена М., Вінічук М. [36, с. 446–452]; Бороденко Т. М., Ісмаілов А. Б. [4, с. 15–18]; Гавриш Г. О., Бобух Є. В., Калабін В. Г. [7]; Гриник О. І., Сисоєва І. М. [8]; Жук Н. [9, с. 167–173]; Караїм М. М., Репа Я. В. [10]; Кібальніков А. В., Іванюта Т. М. [11, с. 156–159]; Коваленко О. Я., Микитюк О. П. [12, с. 63–71]; Колодяжна І. В., Букріна К. А. [13, с. 136–138]; Копитко М. І., Маланчук А. М. [40, с. 19–21]; Кот Л. Л. [14, с. 390–393]; Кравченко О. О., Васюченко П. В., Гаврилюк О. М. [15]; Лесун С. М. [17, с. 342–348]; Лєзіна А. В. [18, с. 74–77]; М'ячин В. Г. [20, с. 174–176]; Марусяк Н. Л., Бак Н. А. [21, с. 110–112]; Матюх С., Корбут С., Гайдук О., Рудніченко Є. [22, с. 149–152]; Мішин О. Ю., Чечетова-Терашвілі Т. М., Мішина С. В., Логвиненко Д. В. [23, с. 346–354]; Огренич Ю. О., Череп А. В. [24, с. 453–457]; Олійник Т. І. [25, с. 70–71]; Пілецька С. Т., Ахмедлі А. М. [26, с. 183–185]; Рожко О. Д., Нестеров Є. В. [27]; Седікова І. О., Седіков Д. В., Коренман Є. М. [28, с. 87–92]; Фурсова В. А., Гавриш Г. О., Солоха А. О. [31]; Халіна О. В., Сидоренко Я. А. [32]; Череп А., Огренич Ю., Дашко І. [39, с. 209–216]; Череп А., Череп О., Огренич Ю., Дашко І. [37, с. 185–194; 38, с. 229–235]; Шуміло О. С. [35, с. 197–203].

Проведено дослідження фінансового стану на прикладі на ТОВ «Омега», ТОВ «Сільпо-Фуд» за період 2022–2025 рр. з метою порівняння змінності фінансового стану та оцінки впливу ризиків у майбутніх періодах. Комплексне дослідження фінансового стану обраних підприємств здійснено в такій послідовності: розглянуто динаміку ліквідності, рентабельності, фінансової стійкості, ділової активності у 2022–2025 рр.; визначено тип фінансової стійкості; проаналізовано стан банкрутства за результатами застосування декількох моделей; розраховано прогноз показників функціонування підприємств на 2026–2027 рр.

Початково, з метою оцінки прибутковості, впливу соціально-економічної безпеки на фінансові показники, досліджено динаміку рентабельності ТОВ «Сільпо-Фуд», ТОВ «Омега» за період 2022–2025 рр. Серед показників рентабельності першочергово проаналізовано прибутковість продукції, капіталу та окупність витрат.

Початково розглянемо динаміку показників на прикладі ТОВ «Сільпо-Фуд» та за 2025 р. у порівнянні з попереднім періодом за рентабельністю продажу маємо підвищення на 1,97 п., а також за рентабельністю доходу від операційної діяльності підвищення становило 0,08 п., що забезпечено зростанням протягом 2025 р. рівня валового прибутку на 21,43 %, рівня чистого доходу на 13,97 %, рівня доходу від операційної діяльності на 16,59 % та відображає прибутковість функціонування (рис. 3.1).

Другою групою є показники рентабельності капіталу ТОВ «Сільпо-Фуд» та у 2022–2025 рр. динаміка була змінною, адже окремі показники від'ємні і за 2025 р. порівняно до попереднього періоду маємо таку динаміку: загальна і чиста рентабельність сукупного капіталу виросли на 2,56 п. та 2,60 п., що пояснюється значним зростанням чистого прибутку, фінансового результату до оподаткування та відображає раціональність використання всього майна; загальна

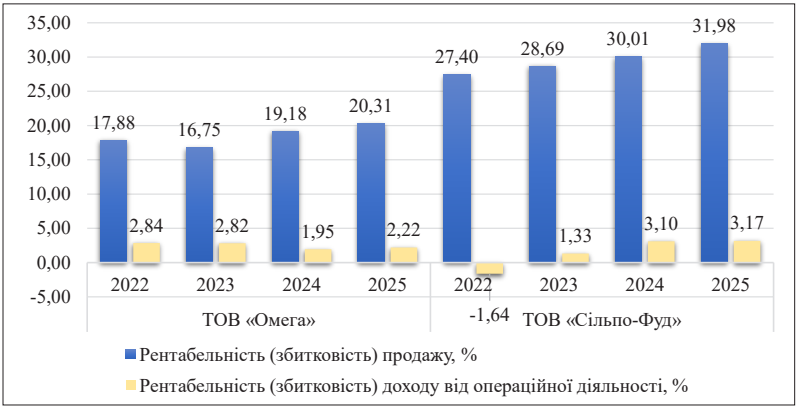

Рис. 3.1. Показники рентабельності реалізованої продукції підприємств у 2022–2025 рр.

Джерело: складено автором на основі [29; 30]

і чиста рентабельність власного капталу мають від'ємні значення, що обумовлено від'ємним значенням власного капіталу на протязі 2022–2025 рр., тобто компанія функціонує за рахунок кредитних ресурсів і неефективно використовує капітал, що є негативним фактором для інвесторів, банківських установ та самого підприємства; загальна і чиста рентабельність основних засобів мала зростання на 4,02 п. та 4,09 п., що спричинено зростанням суми основних засобів на 13,71 %, запасів на 13,04 %, і свідчить про раціональне застосування виробничих потужностей, сировини і матеріалів; за показником окупності сукупного капіталу маємо зростання на 0,11 п., тобто використання, розподіл та управління майном є ефективними; за показником окупності власного капіталу на протязі 2022–2025 рр. маємо негативне значення, тобто підприємство немає власної фінансової бази, загрожує ситуація неплатоспроможності та банкрутства (рис. 3.2).

Третьою визначено групу показників рентабельності витрат на ТОВ «Сільпо-Фуд» та впродовж 2025 р.

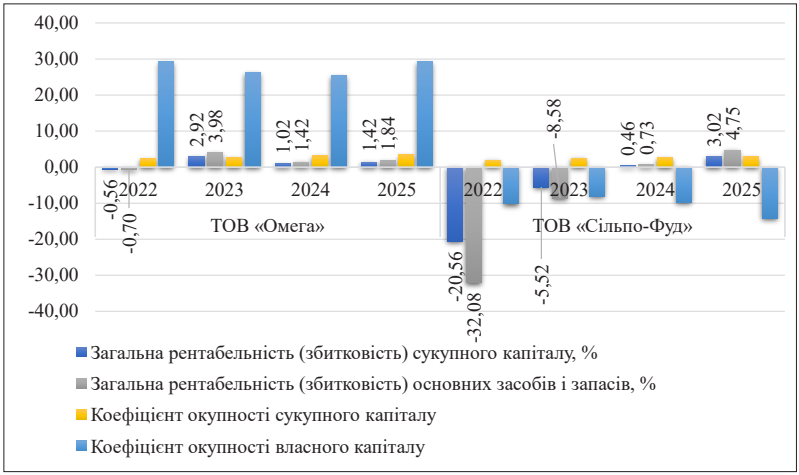

Рис. 3.2. Показники рентабельності капіталу підприємств у 2022–2025 рр.

Джерело: складено автором на основі [29; 30]

спостерігаються наступні зміни: за рентабельністю виробничих витрат відбулося зростання на 4,13 п., що підтверджує прибутковість функціонування, покриття всіх витрат та спричинено зростанням валового прибутку на 21,43 %, собівартості на 10,77 %; за рентабельністю операційних витрат відбулося зростання на 0,08 п., тобто управління витратами є раціональним та відбулося зростання доходу від операційної діяльності на 16,59 %, підвищення суми адміністративних витрат на 20,46 %, витрат на збут на 21,25 %; за показником загальної рентабельності витрат зростання становило 0,88 п., що підтверджує покращення ефективності роботи; за показниками окупності виробничих витрат та окупності операційних витрат відбулося зростання на 0,04 п. та 0,001 п., тобто витрачання коштів є раціональним (рис. 3.3).

Цікавою є також динаміка на підприємстві ТОВ «Омега», оскільки упродовж 2025 р. у порівнянні з попереднім періодом за рентабельністю продажу сформувалося зростання

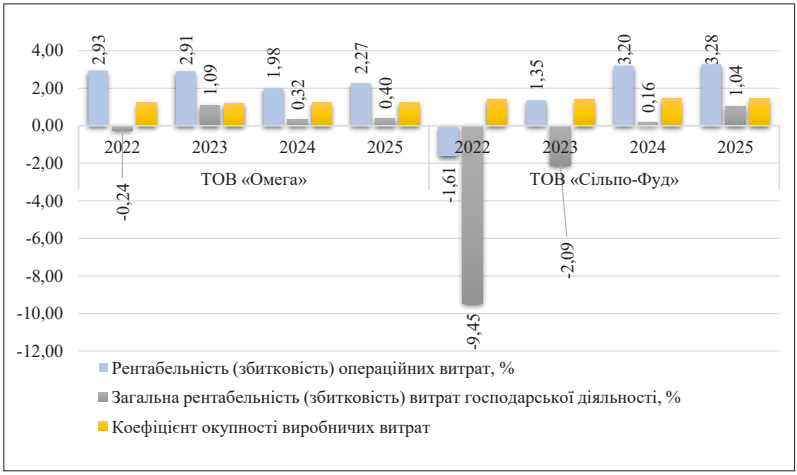

Рис. 3.3. Показники рентабельності витрат підприємств у 2022–2025 рр.

Джерело: складено автором на основі [29; 30]

на 1,13 п., рентабельністю доходу від операційної діяльності зростання склало 0,27 п., тобто підприємство функціонує прибутково та одночасно така тенденція спричинена підвищенням впродовж 2025 р. валового прибутку на 27,40 %, чистого доходу на 20,33 %, доходу від операційної діяльності на 37,02 %, суми інших операційних доходів на 16,74 % (рис. 3.1).

За показниками рентабельності капіталу ТОВ «Омега» у 2023–2025 рр. отримало позитивну динаміку та упродовж 2025 р. порівняно до попереднього періоду відбулися зміни: показники загальної і чистої рентабельності сукупного капіталу виросли на 0,39 п. і 0,13 п., що підтверджує ефективність застосування коштів, майна, ресурсів та спричинено зростанням фінансового результату до оподаткування на 50,29 %, балансу на 22,97 %, чистого прибутку на 37,82 %; показники загальної і чистої рентабельності власного капталу підвищилися на 3,56 п. та 1,20 п.,

тобто керівництво раціонально використовує інвестиції і власні ресурси та означене спричинено зростанням власного капіталу на 5,17 %; показники загальної і чистої рентабельності основних засобів виросли на 0,42 п. і 0,12 п., що підтверджує ефективність використання обладнання, сировини та пояснюється зростанням основних засобів на 15,84 %, запасів на 32,76 %; за показником окупності сукупного капіталу відбулося підвищення на 0,34 п., що додатково підтвердило ефективність використання майна, управління, зростання прибутковості; за показником окупності власного капіталу зростання становило 3,76 п. та використання власних коштів є ефективним, що підвищує привабливість для інвесторів (рис. 3.2).

Водночас, група показників рентабельності витрат на ТОВ «Омега» у 2023–2025 рр. також мають позитивні зміни та впродовж 2025 р. спостерігається (рис. 3.3): зростання за рентабельністю виробничих витрат на 1,75 п., що обумовлено зростанням валового прибутку на 27,40 %, собівартості на 18,65 % і дозволяє відзначити, що всі витрати покриваються за рахунок отриманого прибутку; підвищення за рентабельністю операційних витрат на 0,28 п., що спричинено зростанням адміністративних витрат на 32,11 %, витрат на збут на 24,46 %, інших операційних витрат на 58,53 %, фінансового результату від операційної діяльності на 37,02 % та дозволяє відзначити ефективність управління витратами; зростання за показниками загальної рентабельності витрат становить 0,08 п. та є підтвердженням ефективності господарської діяльності; зростання за показниками окупності виробничих витрат становить 0,02 п., окупності операційних витрат становить 0,003 п. та відображає раціональність витрачання коштів, використання ресурсів.

Дослідження рентабельності на обраних підприємствах є підставою стверджувати, що ТОВ «Сільпо-Фуд»

функціонує прибутково, налагоджує діяльність, раціонально витрачає кошти, але від'ємне значення власного капіталу є негативним чинником, що відображає існування за рахунок зовнішніх джерел, загрозу неплатоспроможності та ризик банкрутства; ТОВ «Омега» функціонує прибутково, характеризується покращенням фінансово-господарської діяльності, здійснює управління витратами, є привабливим для інвесторів, а також має високий рівень конкурентоспроможності.

Не менш вагоме значення відіграють показники платоспроможності та дослідження їх динаміки на ТОВ «Сільпо-Фуд» дозволяє відзначити, що упродовж обраного періоду у порівнянні з 2024 р. показники не відповідали нормативному значенню та відбулося підвищення абсолютної ліквідності на 0,02 п. внаслідок зростання грошових ресурсів на 38,09 %, фінансових інвестицій на 115 %, поточних зобов'язань на 9,07 %, що відобразило підвищення платоспроможності у короткостроковому періоді (рис. 3.4). Водночас, впродовж 2025 р. показник швидкої ліквідності скоротився на 0,02 п., що відображає нестачу фінансових ресурсів для своєчасного погашення боргів. За показником загальної ліквідності також протягом 2025 р. відбулося скорочення на 0,008 п., що відображає нестачу оборотних активів для покриття короткострокових зобов'язань та неефективність управління. Упродовж 2025 р. показник платоспроможності не відповідав нормативу та дозволяє відзначити фінансову нестабільність, відсутність власних ресурсів, залежність від кредитних коштів.

Також детально проаналізовано стан платоспроможності на прикладі ТОВ «Омега» та з'ясовано, що на протязі 2025 р. за показником абсолютної ліквідності відбулося скорочення на 0,002 п. внаслідок скорочення фінансових інвестицій на 4,94 %, зростання грошових ресурсів на 22,58 %, підвищення поточних зобов'язань на 20,05 %, що відображає загрозу не

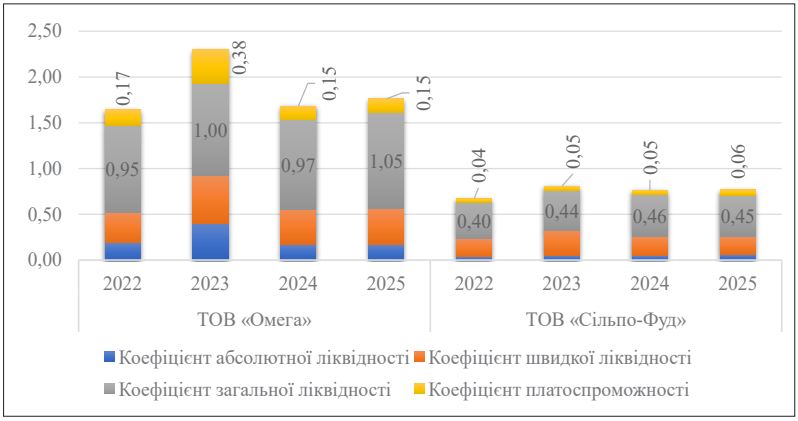

Рис. 3.4. Показники платоспроможності підприємств у 2022–2025 рр.

Джерело: складено автором на основі [29; 30]

розрахуватися за короткостроковими боргами, не вистачає фінансових інвестицій (рис. 3.4). За досліджуваний період показник швидкої ліквідності виріс на 0,008 п., але теж не відповідає нормативу та свідчить про недостатній обсяг активів для покриття короткострокових зобов'язань, ризик неплатоспроможності. Протягом 2025 р. показник загальної ліквідності відповідав нормативу та виріс на 0,07 п., що спричинено зростанням оборотних активів на 28,74 %, тобто їх достатньо для розрахунку за короткостроковими зобов'язаннями. Також, у 2025 р. показник платоспроможності виріс на 0,003 п., але відображає залежність від позикових джерел.

Слід відзначити, що ТОВ «Сільпо-Фуд» має низький рівень платоспроможності та спостерігається його погіршення, нестача фінансових ресурсів для своєчасного погашення боргів, залежність від кредитних коштів; ТОВ «Омега» має повільне покращення платоспроможності, але існує залежність від позикових джерел, ризик неплатоспроможності у майбутньому.

Динаміка показників ділової активності на ТОВ «Сільпо-Фуд» є змінною та за обраний період у порівнянні з 2024 р. спостерігається наступна динаміка (рис. 3.5-1, 3.5-2): за показником оборотності активів спостерігається

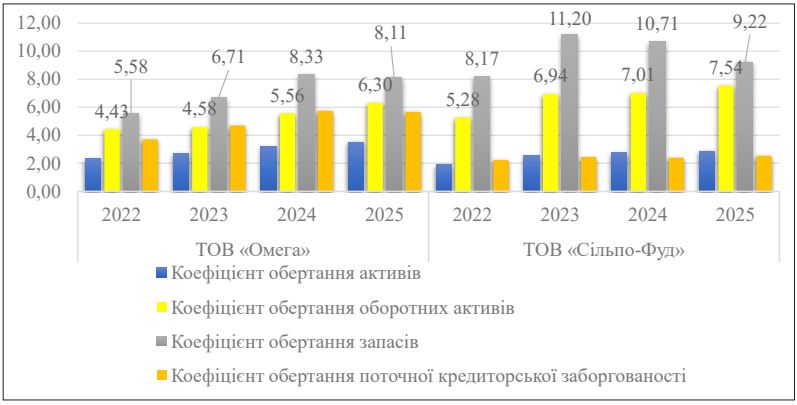

Рис. 3.5-1. Показники ділової активності підприємств у 2022–2025 рр.

Джерело: складено автором на основі [29; 30]

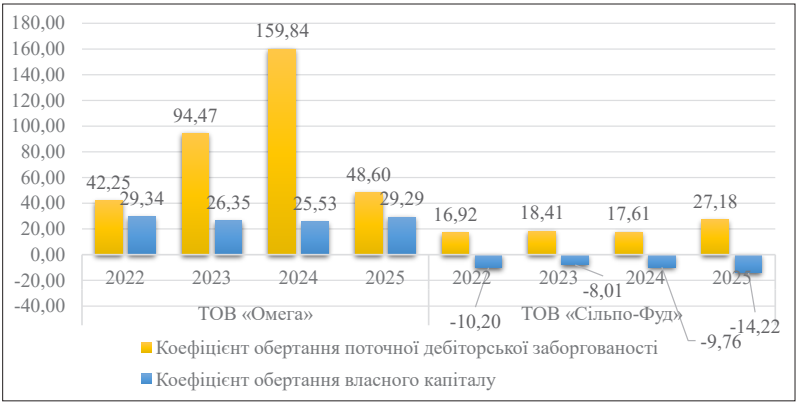

Рис. 3.5-2. Показники ділової активності підприємств у 2022–2025 рр.

Джерело: складено автором на основі [29; 30]

покращення використання ресурсів, бо його зростання становило 0,11 п., що відбулося через зростання чистого доходу на 13,97 %, балансу на 16,85 %; за показником тривалості обороту активів відбулося скорочення на 5 днів (при загальному значенні 125 днів), тобто відбулося прискорення обігу, що позитивно впливає на стан ділової активності; показник оборотності оборотних активів виріс на 0,53 п., що пояснюється зростанням оборотних активів на 7,24 % та відображає покращення використання ресурсів; за показником тривалості обороту оборотних активів скорочення склало 4 дні (при загальному значенні 48 днів), що є свідченням раціональності їх використання; показник обертання запасів скоротився на 1,49 п., що відображає ймовірність загрози погіршення управління запасами та сума запасів виросла на 13,04 %, собівартість підвищилася на 10,77 %; за показником тривалості обороту запасів відбулося зростання на 5 днів (при загальному значенні 39 днів), що може далі спричинити загрозу сповільнення продажу продукції, зростання витрат на утримання складів; показник оборотності дебіторської заборгованості виріс на 9,57 п., що відбулося через скорочення дебіторської заборгованості на 6,24 % та відповідно характеризує підвищення швидкості повернення боргів від клієнтів; за розрахованим значенням тривалості обороту дебіторської заборгованості отримано зниження на 7 днів (загальне значення становило 13 днів) та відповідно відбулося зменшення періоду погашення; показник оборотності власного капіталу має від'ємне значення через відсутність власного капіталу та свідчить про загрозу фінансової кризи; за показником оборотності кредиторської заборгованості зростання становить 0,13 п., що відбулося через зростання кредиторської заборгованості на 4,01 % та дозволяє відзначити своєчасність покриття боргів; за розрахованим показником тривалості обороту

кредиторської заборгованості отримано зниження на 8 днів (загальне значення становило 141 день) та спостерігається своєчасне погашення боргів.

За показниками ділової активності на прикладі ТОВ «Омега» спостерігається позитивна динаміка та впродовж 2025 р. у порівнянні з попереднім періодом відбулося (рис. 3.5-1, 3.5-2): зростання показника оборотності активів на 0,34 п. внаслідок підвищення чистого доходу на 20,33 %, суми балансу на 22,97 %, що підтверджує раціональне використання ресурсів; скорочення за показником тривалості обороту активів на 11 днів (при загальному значенні 102 дні), тобто підвищується обіг, ефективно використовується майно; зростання показника оборотності оборотних активів склало 0,74 п., що свідчить про забезпеченість ресурсами та відбулося внаслідок зростання оборотних активів на 28,74 %; скорочення за показником тривалості обороту оборотних активів на 8 днів (при загальному значенні 57 днів), тобто характерна швидка окупність активів; скорочення показника обертання запасів становить 0,23 п., що може спричинити виникнення загрози погіршення управління запасами та сума запасів виросла на 32,76 %, собівартості підвищилася на 18,65 %; підвищення за показником тривалості обороту запасів склало 1 день (при загальному значенні 44 дні), що не становить загрозу для підприємства; скорочення за показником оборотності дебіторської заборгованості досягло значного рівня, що обумовлено зростанням суми дебіторської заборгованості у 5,11 рази та відповідно кошти від клієнтів почали надходити повільніше, існує загроза погіршення платіжної дисципліни; зростання за показником тривалості обороту дебіторської заборгованості становить 5 днів (при загальному значенні 7 днів) та є не критичним, але надалі може спричинити погіршення фінансового стану; за показником оборотності власного

капіталу спостерігається підвищення на 3,76 п., що відбулося за рахунок зростання суми власного капіталу на 5,17 %, тобто скорочується потреба у залученні додаткових коштів; скорочення тривалості обороту власного капіталу становить 2 дні (при загальному значенні 12 днів), тобто підвищується швидкість оборотності та раціонально використовується капітал; за показником оборотності кредиторської заборгованості відбулося скорочення на 0,08 п. та одночасно заборгованість підвищилася на 18,77 %, що не загрожує функціонуванню, але існує загроза сповільнення розрахунків за боргами у майбутніх періодах; зростання показника тривалості обороту кредиторської заборгованості становить 1 день (при загальному значенні 63 дні), що не є критичним, але подальше зростання спричинить погіршення ділової репутації.

Загалом, ТОВ «Сільпо-Фуд» має стабільний рівень ділової активності, але існує загроза щодо сповільнення продажу продукції, зростання витрат на утримання складів, а також вагомою проблемою є відсутність власних ресурсів та загроза фінансової кризи; ТОВ «Омега» характеризується покращенням стану ділової активності, раціональним використанням ресурсів, але існує загроза зниження ліквідності, сповільнення розрахунку за боргами, доцільним є вдосконалення контролю за надходженням оплати від покупців.

Основним відображенням стабільності функціонування є стан показників фінансової стійкості та ТОВ «Сільпо-Фуд» характеризується нестабільною ситуацією, оскільки переважна більшість показників щодо структури джерел формування капіталу не відповідали нормативу та впродовж 2025 р. маємо такі зміни (рис. 3.6): за показником фінансової автономії тенденція продовж 2022–2025 рр. є негативною, що відбулося через відсутність власного капіталу та дозволяє відзначити загрозу

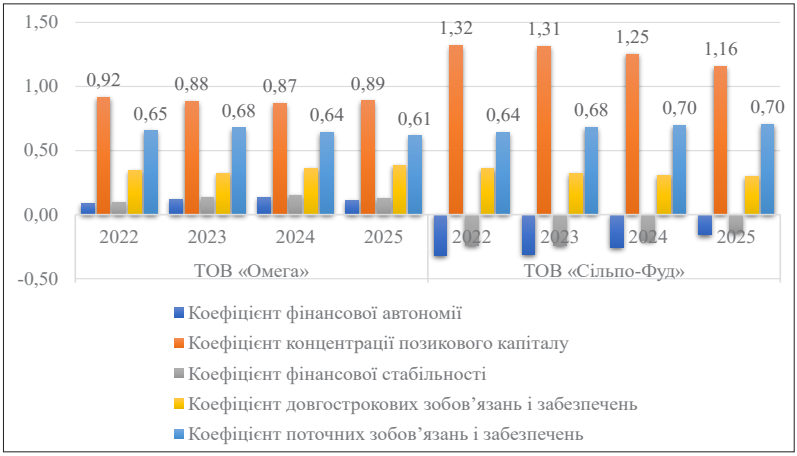

Рис. 3.6. Показники фінансової стійкості за структурою джерел формування капіталу підприємств у 2022–2025 рр.

Джерело: складено автором на основі [29; 30]

фінансової кризи, залежність від позикових ресурсів, підвищення ризиків для партнерів; за показником концентрації позикового капіталу отримане значення перевищує норматив (становить 1,16), що обумовлено зростанням позикового капіталу на 7,96 % та підтверджує існування підприємства за рахунок залучених ресурсів; за показником фінансового ризику значення становить 7,34 та відбулося підвищення на 2,39 п., що відображає фінансову нестабільність, повну залежність від кредиторів, поступову втрату платоспроможності; за показником фінансової стабільності протягом 2022–2025 рр. отримано від'ємне значення, тобто компанія функціонує за рахунок зовнішніх боргів; за показником довгострокового залучення позикових коштів отримано значення на рівні 1,85, відбулося скорочення на 1,13 п., тобто значною є частка довгострокових позик; щодо показника поточних зобов'язань і забезпечень, то його значення сягнуло 0,70, відбулося

зростання на 0,01 п. та дозволяє відзначити, що частина боргів покривається досить швидко. Досліджуване підприємство немає резервного капіталу, що відображає відсутність можливостей страхування бізнесу, власного капіталу.

За групою показників стану оборотних активів ТОВ «Сільпо-Фуд» всі розрахункові показники протягом 2022–2025 рр. мають від'ємну динаміку через відсутність власного капіталу, що дозволяє відзначити неефективність застосування фінансових ресурсів, функціонування за рахунок боргів. Останньою є група показників стану основного капіталу та протягом 2025 р. відносно з попереднім періодом сформувалася така динаміка (рис. 3.7): показник майна виробничого призначення був на рівні 0,64, що спричинено зростанням частки запасів на 13,04 %, грошових коштів на 38,09 %, основних засобів на 13,71 % та дозволяє відзначити забезпеченість матеріально-технічною базою; показник реальної вартості основних засобів був на рівні 0,42, відбулося скорочення на 0,01 п., але виробничий потенціал є достатнім.

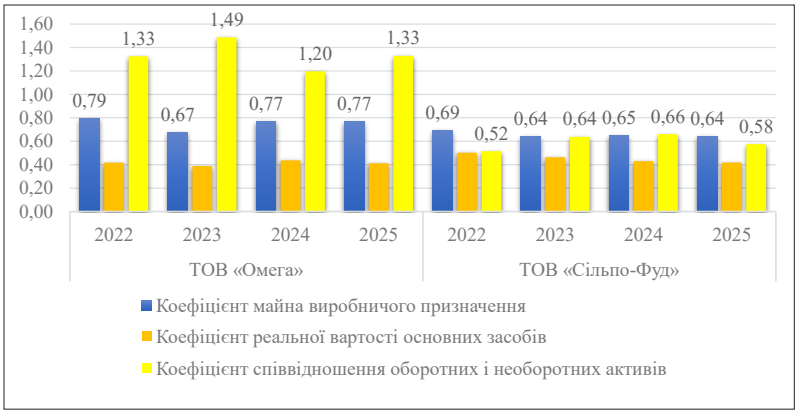

Рис. 3.7. Показники фінансової стійкості за показниками стану основного капіталу підприємств у 2022–2025 рр.

Джерело: складено автором на основі [29; 30]

Водночас, на ТОВ «Омега» показники фінансової стійкості також не відзначаються позитивними зрушеннями, оскільки спостерігається відхилення від норми та за базовий період у порівнянні з 2024 р. маємо таку динаміку (рис. 3.6): за показником фінансової автономії динаміка є позитивною, він знаходиться на рівні 0,11, відбулося зростання власного капталу на 5,17 %, але не відповідність нормативу свідчить про залежність від позикового капіталу; за показником концентрації позикового капіталу маємо зростання на 0,02 п. та значення становить 0,89, що пояснюється зростанням позикових коштів на 25,65 % та підтверджує фінансову залежність, ризик втрати фінансової стійкості; за показником фінансового ризику досягнуто значення 7,94 та відбулося підвищення на 1,29 п., що є підтвердженням кризового фінансового стану, загрози банкрутства; показник фінансової стабільності знаходився на рівні 0,13, скорочення відносно попереднього періоду становило 0,02 п., тобто існує загроза погіршення платоспроможності; за показником довгострокового залучення позикових коштів значення становить 0,75, відбулося зростання на 0,05 п., що дозволяє відзначити переважання довгострокових кредитів; показник поточних зобов'язань і забезпечень був на рівні 0,61, відбулося скорочення на 0,03 п. Крім того, слід зауважити, що підприємство у 2022–2024 рр. мало резервний капітал, але у 2025 р. він відсутній, що негативно вплинуло на динаміку досліджуваних показників та дозволяє відзначити фінансову неспроможність.

Щодо групи показників стану оборотних активів на ТОВ «Омега», то за 2022–2025 рр. отримано від'ємні значення, що пояснюється незначною часткою власного капіталу та переважанням позикових ресурсів. Також проаналізовано групу показників стану основного капіталу та протягом 2025 р. відносно 2024 р. маємо наступну

ситуацію (рис. 3.7): показник майна виробничого призначення за 2024–2025 рр. був на рівні 0,77, що відбулося за рахунок зростання запасів на 32,76 %, грошових коштів на 22,58 %, основних засобів на 15,84 %, тобто матеріально-технічна база є достатньою; показник реальної вартості основних засобів досяг рівня 0,41, відбулося скорочення на 0,03 п. та водночас їх обсяг є достатнім для діяльності підприємства.

Таким чином, для ТОВ «Сільпо-Фуд» характерне погіршення фінансового стану, фінансової стабільності, оскільки існує загроза фінансової кризи, значна залежність від позикових ресурсів, ризик для партнерів, але водночас раціонально використовуються основні засоби; на ТОВ «Омега» спостерігається значний рівень залежності від позикового капіталу, існує ризик банкрутства, ризик втрати фінансової стійкості, але частка обладнання є достатньою для ефективної роботи.

За результатами комплексного дослідження на прикладі ТОВ «Сільпо-Фуд», ТОВ «Омега» з'ясовано, що критична ситуація сформувалася за показниками фінансової стійкості, оскільки характерним є залежність від позикових ресурсів, функціонування за рахунок кредитних ресурсів, погіршення фінансової стабільності, що в майбутньому може вплинути на інвестиційну привабливість, рівень кредитного рейтингу, взаємодію з партнерами та постачальниками, а також на прибутковість. Водночас, за показниками рентабельності, ділової активності відбулося зростання, що засвідчує прибутковість функціонування, дієвість партнерських відносин. З метою більш детального дослідження фінансового стану доцільним є визначення типу фінансової стійкості та здійснення оцінки банкрутства, що дозволить з'ясувати поточну ситуацію, визначити загрози для компаній [41, с. 184–189].

Початково визначено тип фінансового стану на ТОВ «Сільпо-Фуд» та важливо зауважити, що за період 2022–2025 рр. на підприємстві відсутні власні оборотні кошти через від'ємне значення власного капіталу, за 2025 р. відносно до попереднього періоду сума довгострокових кредитів банків мала скорочення на 1,60 %, відбулося значне зростання короткострокових кредитів, запаси виросли на 13,04 %. Отже, за 2022–2025 рр. сформувався кризовий фінансовий стан, що відображає загрозу банкрутства, втрати платоспроможності та існує потреба у розробці антикризових заходів.

У компанії ТОВ «Омега» протягом 2022–2025 рр. фінансове становище є складним та у 2025 р. сума власних оборотних коштів мала негативне значення, було залучено довгострокові кредити, короткострокові кредити відсутні, сума запасів підвищилася на 32,76 %. В цілому, низька частка власного капіталу та зростання означених показників обумовили кризовий фінансовий стан і необхідним є оптимізація витрат, раціоналізація застосування фінансових ресурсів, підвищення частки власного капіталу, вдосконалення системи фінансового планування, прогнозування та посилення контролю.

Проведено оцінку ймовірності банкрутства ТОВ «Сільпо-Фуд» на підставі порівняння декількох моделей. Першочергово використано модель А. В. Матвійчука [19] та здійснено розрахунок показників, які у 2025 р. відносно до попереднього періоду мали динаміку (табл. 3.1): показник X1 скоротився на 0,09 п., але відбулося підвищення суми оборотних активів на 7,24 %, суми необоротних активів на 23,20 %; показник X2 виріс на 0,14 п. за рахунок зростання чистого доходу на 13,97 %, поточних зобов'язань на 9,07 %; показники X3 та X7 мали негативне значення через негативну динаміку власного капіталу; показник X4 виріс на 0,01 п. завдяки зростанню суми балансу на 16,85 %;

показник X5 також досяг від'ємного значення внаслідок переважання поточних зобов'язань над оборотними активами; показник X6 скоротився на 0,10 п.

Таблиця 3.1 – Оцінка банкрутства ТОВ «Сільпо-Фуд» за моделлю А. В. Матвійчука

Показники	2022	2023	2024	2025	2026 (прогноз)	2027 (прогноз)
X1	0,52	0,64	0,66	0,58	0,64	0,65
X2	2,46	2,85	3,13	3,27	3,55	3,77
X3	–6,53	–8,12	–10,78	–16,87	–22,44	–34,68
X4	0,48	0,39	0,37	0,38	0,34	0,32
X5	–1,48	–1,29	–1,19	–1,23	–1,12	–1,07
X6	1,32	1,31	1,25	1,16	1,13	1,09
X7	–0,24	–0,24	–0,20	–0,14	–0,12	–0,08
Z (інтегральний показник рівня загрози банкрутства)	0,19	0,23	0,21	0,02	–0,14	–0,60
Імовірність банкрутства	загроза фінансової кризи					

Джерело: розраховано автором

Негативна динаміка розрахованих показників спричинила низьке значення інтегрального показника, який у 2025 р. скоротився на 0,19 п. та слід відзначити, що для підприємства характерна загроза фінансової кризи. Задля врахування змін у майбутніх періодах здійснено прогноз інтегрального показника на 2026–2027 рр. шляхом врахування прогнозної динаміки базових показників, за якими у 2027 р. відносно 2026 р. відбулися такі зміни: сума оборотних активів виросла на 6,32 %; сума необоротних активів виросла на 3,82 %; обсяг чистого доходу зросте на 9,90 %; поточні зобов'язання

підвищаться на 3,64 %; власний капітал збереже від'ємне значення; довгострокові зобов'язання скоротяться на 6,52 %. Враховуючи отримані прогнозні показники розраховано значення коефіцієнтів та отримано прогноз інтегрального показника, який у 2026 р. становитиме (0,14), у 2027 р. – (0,60) (рис. 3.8). На підставі використання вказаної моделі підприємство збереже загрозу фінансової кризи у прогнозних періодах.

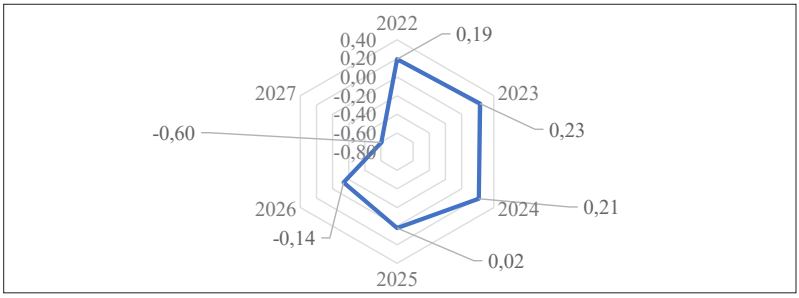

Рис. 3.8. Динаміка інтегрального показника ТОВ «Сільпо-Фуд» за моделлю А. В. Матвійчука

Джерело: розраховано автором

Наступною для оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Сільпо-Фуд» використано модель О. Терещенка [19] та початкового розраховано перелік коефіцієнтів, які за 2025 р. порівняно з попереднім періодом мали динаміку (табл. 3.2): за показником X1 відбулося зростання на 0,14 п., що відбулося завдяки збільшенню чистого доходу на 13,97 %, короткострокових зобов'язань на 9,07 %; за показником X2 маємо зростання на 0,08 п., що відбулося через зростання балансу на 16,85 %; за показником X3 спостерігається підвищення на 0,02 п. через зростання чистого прибутку; за показником X4 відбулося підвищення на 0,01 п.; за показником X5 спостерігається скорочення на 0,001 п.; за показником X6 відбулося зниження на 0,07 п.

Таблиця 3.2 – Оцінка банкрутства ТОВ «Сільпо-Фуд» за моделлю О. Терещенка

Показники	2022	2023	2024	2025	2026 (прогноз)	2027 (прогноз)
X1	2,46	2,85	3,13	3,27	3,55	3,77
X2	1,19	1,12	1,15	1,23	1,21	1,22
X3	–0,23	–0,06	0,00	0,03	0,13	0,19
X4	–0,11	–0,02	0,00	0,01	0,04	0,06
X5	0,09	0,06	0,08	0,08	0,08	0,08
X6	2,08	2,54	2,73	2,66	2,94	3,08
Z (інтегральний показник рівня загрози банкрутства)	1,21	3,97	5,14	5,63	7,21	8,26
Імовірність банкрутства	банкрутство не загрожує					

Джерело: розраховано автором

Отримане позитивне значення проаналізованих показників вплинула на зростання інтегрального показника, який за 2025 р. відносно 2024 р. виріс на 0,49 п. та дозволяє відзначити, що банкрутство не загрожує. Розглянуті значення прогнозних показників дозволяють зауважити, що у 2027 р. відносно до 2026 р. відбулося: зростання чистого доходу на 9,90 %; підвищення суми короткострокових зобов'язань на 3,64 %; зростання суми балансу на 4,80 %; підвищення суми чистого прибутку на 56,32 %; збільшення суми запасів на 10,57 %. Звичайно, відбулося зростання розрахункових прогнозних значень коефіцієнтів, що обумовило підвищення інтегрального показника за 2027 р. відносно 2026 р. на 1,04 п., тобто банкрутство не загрожує (рис. 3.9).

Слід узагальнити, що використання даної моделі не дозволяє виявити загрозу погіршення фінансового стану для досліджуваного підприємства, бо не враховує показники власного та позикового капіталу.

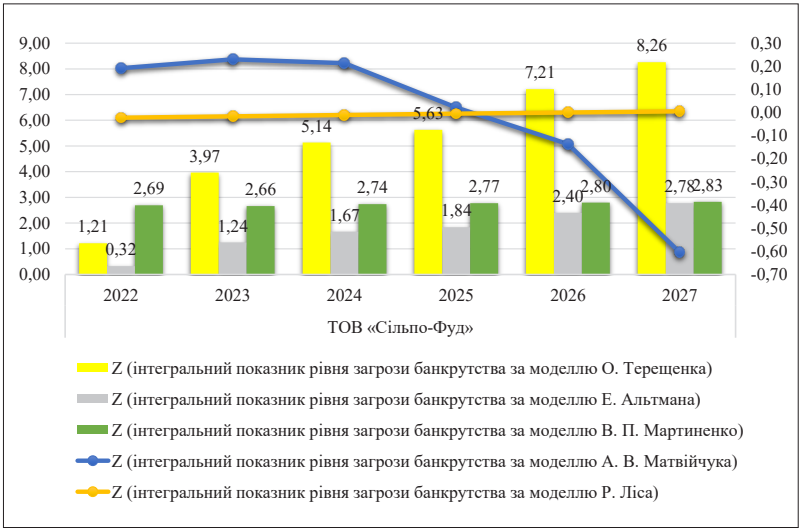

Рис. 3.9. Динаміка інтегральних показників ТОВ «Сільпо-Фуд» на підставі використання моделей оцінки ймовірності банкрутства у 2022–2025 рр.

Джерело: розраховано автором

Результати оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Сільпо-Фуд» за моделлю Е. Альтмана [5, с. 75–76] дозволяють відзначити, що впродовж 2025 р. порівняно до попереднього періоду відбулися зміни (табл. 3.3): коефіцієнти X1, X2, X4 були від'ємними, що відбулося через недостатність суми оборотних активів для короткострокових зобов'язань, від'ємне значення нерозподіленого прибутку та власного капіталу, значне зростання позикових ресурсів; коефіцієнт X3 виріс на 0,02 п. завдяки зростанню суми балансу на 16,85 %, доходу до оподаткування у 6,23 рази; коефіцієнт X5 скоротився на 0,07 п. Враховуючи розглянуту динаміку коефіцієнтів відбулося зростання інтегрального показника за 2025 р. проти 2024 р. на 0,17 п., тобто підприємство має високий рівень ймовірності банкрутства та у 2024 р. цей рівень був дуже високий.

Таблиця 3.3 – Оцінка банкрутства ТОВ «Сільпо-Фуд» за моделлю Е. Альтмана

Показники	2022	2023	2024	2025	2026 (прогноз)	2027 (прогноз)
X1	–0,50	–0,50	–0,47	–0,45	–0,44	–0,42
X2	–0,71	–0,77	–0,75	–0,61	–0,63	–0,61
X3	–0,22	–0,06	0,00	0,03	0,12	0,18
X4	–0,24	–0,24	–0,20	–0,14	–0,12	–0,08
X5	2,08	2,54	2,73	2,66	2,94	3,08
Z (інтегральний показник рівня загрози банкрутства)	0,32	1,24	1,67	1,84	2,40	2,78
Ймовірність банкрутства	Ймовірність банкрутства дуже висока			Ймовірність банкрутства висока		Ймовірність банкрутства середня

Джерело: розраховано автором

Враховуючи прогноз показників на 2027 р. відносно до 2026 р. відбулося зростання оборотних активів на 6,32 %, суми короткострокових зобов'язань на 3,64 %, балансу на 4,80 %, результату до оподаткування на 56,33 %, чистого доходу на 9,90 %, скорочення суми довгострокових зобов'язань на 6,52 %, а також власний капітал зберігав негативну тенденцію. Отже, інтегральний показник у 2026 р. відобразив високий рівень банкрутства та у 2027 р. – середній рівень.

Наступною проведено оцінку ймовірності банкрутства ТОВ «Сільпо-Фуд» за моделлю Р. Ліса [5, с. 75–76] та за 2025 р. відносно 2024 р. відбулися такі зміни (табл. 3.4): коефіцієнт X1 скоротився на 0,03 п.; коефіцієнт X2 був незмінним та знаходився на рівні 0,09; показники X3 та X4 мали від'ємне значення через негативну динаміку нерозподіленого прибутку і власного капіталу. Негативна динаміка

Таблиця 3.4 – Оцінка банкрутства ТОВ «Сільпо-Фуд» за моделлю Р. Ліса

Показники	2022	2023	2024	2025	2026 (прогноз)	2027 (прогноз)
X1	0,34	0,39	0,40	0,37	0,39	0,40
X2	–0,03	0,03	0,09	0,09	0,14	0,17
X3	–0,71	–0,77	–0,75	–0,61	–0,63	–0,61
X4	–0,24	–0,24	–0,20	–0,14	–0,12	–0,08
Z (інтегральний показник рівня загрози банкрутства)	–0,02	–0,02	–0,01	–0,004	0,001	0,01
Ймовірність банкрутства	Висока ймовірність банкрутства					

Джерело: розраховано автором

проаналізованих показників призвела до від'ємного значення інтегрального показника за 2022–2025 рр. та на підприємстві існує висока ймовірність банкрутства. Щодо динаміки прогнозних показників, то протягом 2027 р. у порівнянні з попереднім періодом відбулося зростання оборотних активів на 6,32 %, суми балансу на 4,80 %, результату від операційної діяльності на 28,41 %, короткострокових зобов'язань на 3,64 %, а також довгострокові зобов'язання скоротилися на 6,52 % та власний капітал був від'ємним. Негативна динаміка за прогнозними показниками призвела до незначного зростання інтегрального показника впродовж 2027 р. проти 2026 р. на 0,005 п., але загроза банкрутства зберігається.

Останньою моделлю є модель оцінки банкрутства за В. П. Мартиненко [19] та її розрахунок на ТОВ «Сільпо-Фуд» за 2025 р. порівняно з попереднім періодом дозволяє відзначити наступне (табл. 3.5): коефіцієнт К1 (поточна

ліквідність) скоротився на 0,01 п.; коефіцієнт К2 (абсолютна ліквідність) виріс на 0,01; коефіцієнт К3 (маневреність власних коштів) протягом 2022–2025 рр. мав від'ємне значення; коефіцієнт К4 (майно виробничого призначення) скоротився на 0,01 п.; коефіцієнт К5 (рентабельність продажу) виріс на 0,02 п. Розглянута динаміка вплинула на значення інтегрального показника, який за 2025 р. виріс на 0,04 п. та відображає передкризовий фінансовий стан. Визначено прогнозні значення показників, коефіцієнтів та розраховано інтегральний показник на 2026–2027 рр., який має подальше зростання та відображає загрозу кризи.

Таблиця 3.5 – Оцінка банкрутства ТОВ «Сільпо-Фуд» за моделлю В. П. Мартиненко

Показники	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026 (прогноз)**	**2027 (прогноз)**
К1 – коефіцієнт поточної ліквідності	0,40	0,44	0,46	0,45	0,48	0,49
К2 – коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,04	0,05	0,05	0,07	0,07	0,08
К3 – коефіцієнт маневреності власних коштів	–0,03	–0,05	–0,05	–0,06	–0,07	–0,08
К4 – коефіцієнт майна виробничого призначення	0,69	0,64	0,65	0,64	0,62	0,61
К5 – коефіцієнт рентабельності продажів	0,27	0,29	0,30	0,32	0,33	0,35
Z (інтегральний показник рівня загрози банкрутства)	2,69	2,66	2,74	2,77	2,80	2,83
Ймовірність банкрутства	Передкризовий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан	Передкризовий фінансовий стан			

Джерело: розраховано автором

Отримані результати дослідження є підставою стверджувати, що ТОВ «Сільпо-Фуд» має загрозу банкрутства та свідченням чого є погіршення фінансового стану, функціонування за рахунок залучених коштів. Значення передкризового фінансового стану дозволяє стверджувати, що загрози, ризики, нестійке безпекове середовище мають негативний вплив на результати функціонування. Враховуючи означене, важливо далі здійснити оцінку стану фінансово-економічної безпеки, що дозволить визначити причини погіршення фінансового становища, а також є передумовою для формування інструментів підтримки рівня безпеки. Крім того, на підприємстві існує потреба у визначенні переліку антикризових заходів з метою попередження фінансової кризи, відновлення фінансового стану.

На підприємстві ТОВ «Омега» також використано модель А. В. Матвійчука та початково розраховано набір показників, які протягом 2025 р. у порівнянні з попереднім періодом мали таку динаміку (табл. 3.6): показник X1 мав підвищення на 0,13 п., що відбулося через підвищення суми оборотних активів на 28,74 %, суми необоротних активів на 15,86 %; показник X2 виріс на 0,01 п., що відбулося через зростання чистого доходу на 20,33 %, поточних зобов'язань на 20,05 %; показник X3 підвищився на 3,60 п., що відбулося через зростання власного капіталу на 5,17 %; показник X4 виріс на 0,01 п. завдяки зростанню суми балансу на 22,97 %; показник X5 мав зростання на 0,07 п.; показник X6 виріс на 0,02 п. завдяки зростанню набору показників, серед яких сума довгострокових зобов'язань підвищилася на 35,75 %; показник X7 скоротився на 0,02 п. Отже, отримана позитивна динаміка набору коефіцієнтів забезпечила позитивну динаміку інтегрального показника, який протягом 2025 р. відносно попереднього періоду виріс на 0,15 п., що відповідає задовільному фінансовому стану.

Таблиця 3.6 – Оцінка банкрутства ТОВ «Омега» за моделлю А. В. Матвійчука

Показники	2022	2023	2024	2025	2026 (прогноз)	2027 (прогноз)
X1	1,33	1,49	1,20	1,33	1,27	1,25
X2	3,67	4,56	5,84	5,85	6,97	7,78
X3	25,91	22,84	24,97	28,57	27,85	28,48
X4	0,46	0,37	0,31	0,31	0,27	0,25
X5	–0,05	0,00	–0,03	0,04	0,06	0,08
X6	0,92	0,88	0,87	0,89	0,87	0,86
X7	0,09	0,13	0,15	0,13	0,15	0,16
Z (інтегральний показник рівня загрози банкрутства)	2,24	2,37	2,81	2,97	3,25	3,50
Ймовірність банкрутства	Задовільний фінансовий стан					

Джерело: розраховано автором

Визначено прогнозні значення показників на 2026–2027 рр. та за 2027 р. у порівнянні з 2026 р. сформувалися такі зміни: за оборотними активами зростання становить 2,54 %; за необоротними активами підвищення склало 4,20 %; за показником чистого доходу відбулося зростання на 11,58 %; за показником поточних зобов'язань зростання становить 0,03 %; за показником власного капіталу відбулося зростання на 9,11 %; за сумою балансу відбулося підвищення на 3,26 %; показник довгострокових зобов'язань підвищився на 6,01 %. Позитивні тенденції за прогнозом дозволили отримати зростання набору коефіцієнтів та значення інтегрального показника за 2027 р. відносно 2026 р. виросло на 0,25 п., що також відображає задовільний фінансовий стан (рис. 3.10).

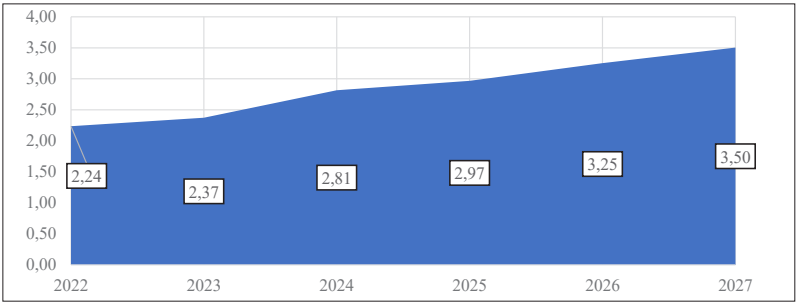

Рис. 3.10. Динаміка інтегрального показника ТОВ «Омега» за моделлю А. В. Матвійчука

Джерело: розраховано автором

Далі проведено оцінку ймовірності банкрутства ТОВ «Омега» на підставі застосування моделі О. Терещенка та протягом 2025 р. відносно 2024 р. маємо таку тенденцію (табл. 3.7): за показником X1 зростання становить 0,01 п., що пояснюється зростанням чистого доходу на 20,33 %, короткострокових зобов'язань на 20,05 %; за показником X2 відбулося підвищення на 0,04 п., що спричинено зростанням суми балансу на 22,97 %; за показником X3 маємо зростання на 0,001 п., що відбулося через зростання чистого прибутку на 37,82 %; за показником X4 тенденція є незмінною; за показником X5 відбулося підвищення на 0,01 п.; за показником X6 спостерігається скорочення на 0,07 п. Розраховане значення інтегрального показника на протязі 2025 р. підвищилося на 0,03 п. та дозволяє стверджувати, що банкрутство не загрожує.

З метою розрахунку прогнозних коефіцієнтів здійснено діагностику показників та за 2027 р. у порівняння з 2026 р. відбулися зміни: сума чистого доходу виросла на 11,58 %; розмір короткострокових зобов'язань виріс на 0,03 %; сума балансу підвищилася на 3,26 %; розмір чистого прибутку виріс на 14,92 %; сума запасів підвищилася на 3,25 %. Позитивна динаміка розрахованих показників забезпечила

зростанням коефіцієнтів та відповідно підвищення інтегрального показника за 2027 р. у порівняння з 2026 р. становило 1,25 п., тобто відсутня загроза банкрутства (рис. 3.11).

Таблиця 3.7 – Оцінка банкрутства ТОВ «Омега» за моделлю О. Терещенка

Показники	2022	2023	2024	2025	2026 (прогноз)	2027 (прогноз)
X1	3,67	4,56	5,84	5,85	6,97	7,78
X2	1,67	1,68	1,79	1,83	1,89	1,96
X3	0,00	0,02	0,00	0,01	0,01	0,01
X4	–0,002	0,008	0,002	0,002	0,003	0,003
X5	0,17	0,11	0,10	0,11	0,09	0,09
X6	2,19	2,72	3,26	3,19	3,68	3,98
Z (інтегральний показник рівня загрози банкрутства)	5,84	7,53	9,31	9,34	11,12	12,37
Ймовірність банкрутства	Банкрутство не загрожує					

Джерело: розраховано автором

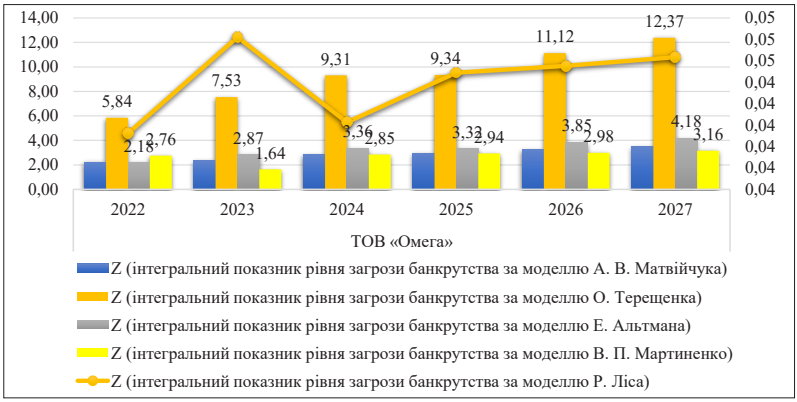

Рис. 3.11. Динаміка інтегральних показників ТОВ «Омега» на підставі використання моделей оцінки ймовірності банкрутства у 2022–2025 рр.

Джерело: розраховано автором

Враховуючи результати оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Омега» за моделлю Е. Альтмана динаміка коефіцієнтів у 2025 р. проти 2024 р. була наступною (табл. 3.8): за коефіцієнтом X1 відбулося зростання на 0,04 п., що спричинено підвищенням суми оборотних активів, короткострокових зобов'язань; за коефіцієнтом X2 тенденція мала зростання на 0,001 п. завдяки підвищенню суми балансу на 22,97 %, нерозподіленого прибутку на 26,93 %; за коефіцієнтом X3 відбулося зростання на 0,002 п., що забезпечено зростанням балансу, доходу до оподаткування на 50,29 %; за коефіцієнтом X4 відбулося скорочення на 0,02 п.; за коефіцієнтом X5 маємо зниження на 0,07 п. В цілому, сформувалася позитивна динаміка коефіцієнтів, яка вплинула на незначне скорочення у 2025 р. проти 2024 р. інтегрального показника на 0,04 п. та у 2024–2025 рр. рівень ймовірності банкрутства був низьким.

Таблиця 3.8 – Оцінка банкрутства ТОВ «Омега» за моделлю Е. Альтмана

Показники	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
X1	–0,03	0,00	–0,01	0,02	0,03	0,05
X2	0,00	0,02	0,03	0,03	0,05	0,06
X3	–0,01	0,03	0,01	0,01	0,02	0,02
X4	0,09	0,13	0,15	0,13	0,15	0,16
X5	2,19	2,72	3,26	3,19	3,68	3,98
Z (інтегральний показник рівня загрози банкрутства)	2,18	2,87	3,36	3,32	3,85	4,18
Ймовірність банкрутства	Ймовірність банкрутства висока	Ймовірність банкрутства середня	Ймовірність банкрутства низька			

Джерело: розраховано автором

Щодо розрахованих прогнозних показників, то впродовж 2027 р. порівняно з 2026 р. відбулося зростання суми оборотних активів на 2,54 %, короткострокових зобов'язань на 0,03 %, суми балансу на 3,26 %, нерозподіленого прибутку на 24,19 %, доходу до оподаткування на 18,31 %, власного капіталу на 9,11 %, довгострокових зобов'язань на 6,01 % та чистого доходу на 11,58 %. Отримана позитивна динаміка забезпечила зростання коефіцієнтів, що відповідно вплинуло на значення інтегрального показника, яке зросло за 2027 р. проти 2026 р. на 0,33 п. та дозволяє відзначити низьку загрозу банкрутства (рис. 3.11).

Здійснено оцінку ймовірності банкрутства на ТОВ «Омега» за моделлю Р. Ліса та протягом 2025 р. у порівнянні з попереднім періодом маємо такі зміни (табл. 3.9): коефіцієнт X1 виріс на 0,03 п. завдяки зростанню оборотних активів на 28,74 %, балансу на 22,97 %; коефіцієнт X2 мав підвищення на 0,01 п., що відбулося через підвищення доходу від операційної діяльності на 37,02 %; показник X3 мав підвищення на 0,001 п. через зростання нерозподіленого прибутку на 26,93 %; за показником X4 відбулося скорочення на 0,03 п. Важливо зауважити, що протягом 2024–2025 рр. значення інтегрального показника залишалося незмінним та відображає низьку ймовірність настання банкрутства.

Враховуючи розрахункове значення прогнозних показників слід вказати, що впродовж 2027 р. порівняно з 2026 р. зросла сума оборотних активів на 2,54 %, підвищилася сума балансу на 3,26 %, сума доходу від операційної діяльності виросла на 4,79 %, сума нерозподіленого прибутку виросла на 24,19 %, розмір власного капіталу виріс на 9,11 %, довгострокові та короткострокові зобов'язання виросли на 6,01 % і відповідно на 0,03 %. Прогнозне значення інтегрального показника за 2027 р. підвищилося та також підтверджує низьку загрозу банкрутства.

Таблиця 3.9 – Оцінка банкрутства ТОВ «Омега» за моделлю Р. Ліса

Показники	2022	2023	2024	2025	2026 (прогноз)	2027 (прогноз)
X1	0,57	0,60	0,55	0,57	0,56	0,56
X2	0,06	0,08	0,06	0,07	0,07	0,07
X3	0,00	0,02	0,03	0,03	0,05	0,06
X4	0,09	0,13	0,15	0,13	0,15	0,16
Z (інтегральний показник рівня загрози банкрутства)	0,04	0,05	0,04	0,04	0,04	0,05
Ймовірність банкрутства	Низька ймовірність банкрутства					

Джерело: розраховано автором

Також використано модель оцінки банкрутства за В. П. Мартиненко на прикладі ТОВ «Омега» та за 2025 р. відносно до попереднього періоду сформувалися такі зміни (табл. 3.10): коефіцієнт К1 (поточна ліквідність) мав зростання на 0,07 п.; коефіцієнт К2 (абсолютна ліквідність) скоротився на 0,002 п.; коефіцієнт К3 (маневреність власних коштів) скоротився на 0,01 п.; коефіцієнт К4 (майно виробничого призначення) підвищився на 0,001 п.; коефіцієнт К5 (рентабельність продажів) підвищився на 0,01 п. У відповідності до отриманих розрахунків значення інтегрального показника за 2025 р. відносно до попереднього періоду виросло на 0,09 п., що відображає передкризовий фінансовий стан. У підсумку було розраховано прогнозне значення інтегрального показника на 2026–2027 рр., яке підвищувалося та також відобразило загрозу кризи.

Таблиця 3.10 – Оцінка банкрутства ТОВ «Омега» за моделлю В. П. Мартиненко

Показники	2022	2023	2024	2025	2026 (прогноз)	2027 (прогноз)
К1 – коефіцієнт поточної ліквідності	0,95	1,00	0,97	1,05	1,06	1,08
К2 – коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,19	0,40	0,18	0,17	0,16	0,14
К3 – коефіцієнт маневреності власних коштів	–0,30	–0,79	–0,26	–0,26	–0,25	–0,18
К4 – коефіцієнт майна виробничого призначення	0,79	0,67	0,77	0,77	0,76	0,76
К5 – коефіцієнт рентабельності продажів	0,18	0,17	0,19	0,20	0,21	0,22
Z (інтегральний показник рівня загрози банкрутства)	2,76	1,64	2,85	2,94	2,98	3,16
Ймовірність банкрутства	Передкризовий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан	Передкризовий фінансовий стан			

Джерело: розраховано автором

За результатами дослідження на ТОВ «Омега» слід відзначити, що банкрутство не загрожує, але спостерігається кризовий фінансовий стан, що пояснюється переважанням позикового капіталу над власним. Поряд з цим, важливо проаналізувати стан соціально-економічної безпеки з метою визначення загроз і ризиків, розробки рекомендацій до стабілізації фінансового стану, що своєю чергою сприятиме зростанню прибутковості. Слід зауважити, що існує потреба у покращенні фінансового планування

і прогнозування, використанні інструментів до підтримки рівня безпеки, що гарантуватиме підвищення стійкості бізнесу.

3.2. Дослідження рівня соціально-економічної безпеки підприємств та визначення загроз

За результатами дослідження стану фінансово-господарської діяльності обраних підприємств було встановлено, що характерна нестабільність фінансового стану, існує ризик банкрутства та означене підтвердило необхідність здійснення аналізу показників соціально-економічної безпеки. При цьому, роль економічної безпеки підприємства полягає в тому, що вона дозволяє сформувати безпекове середовище, захистити бізнес від загроз, ризиків, а також є гарантією ефективного функціонування. Крім того, економічна безпека охоплює чимало складових та важливу роль відіграє саме фінансова і соціальна безпека, оскільки вони впливають на результативність фінансової діяльності, соціальну захищеність працівників. У свою чергу, встановлено, що фінансова безпека визначає раціональність використання ресурсів, впливає на фінансовий стан, платоспроможність та ліквідність, прибутковість, залучення інвесторів та програм підтримки. Поряд з цим, соціальна безпека визначає особливості соціальної підтримки персоналу, вплив заробітної плати, стимулювання роботи на продуктивність праці працівників, що у підсумку впливає на безперервність функціонування, прибутковість діяльності. Отже, доцільним є дослідження фінансової та соціальної безпеки ТОВ «Омега», ТОВ «Сільпо-Фуд» за період 2022–2025 рр.

У процесі дослідження соціальної безпеки ТОВ «Омега» визначено ряд показників, які відображають її стан та розраховано інтегральний показник. Початково

досліджено динаміку показників соціальної безпеки та впродовж 2025 р. порівняно з 2024 р. відбулося зростання суми чистого доходу на 20,33 %, розміру суми фонду оплати праці на 23,29 %, чистого прибутку на 37,82 %, величини відрахувань на соціальні заходи на 27,63 %, загальної суми операційних витрат на 26,08 %. Динаміка означених показників вплинула на групу показників, які враховані при визначенні інтегрального показника соціальної безпеки та впродовж 2025 р. у порівнянні з попереднім періодом відбулися зміни [34, с. 347–351]: чистий дохід на одного працівника виріс на 17,94 %, що дозволяє стверджувати покращення роботи працівників та прибутковість діяльності; показник рентабельність персоналу мало зростання на 35,08 %, що свідчить про ефективність їх роботи; сума витрат на оплату заробітної плати з відрахуваннями на соціальні заходи характеризувалася скороченням на 0,78 %; сума витрат на оплату праці одного працівника підвищилася на 20,84 %, що відображає стимулювання працівників; за показником рентабельності витрат на оплату праці спостерігається підвищення на 0,25 %, що підтверджує ефективність використання фінансових ресурсів та продуктивність роботи.

На підставі врахування проаналізованої групи показників розраховано інтегральний показник соціальної безпеки [16, с. 207–209] та слід відзначити, що за 2022–2025 рр. показник зростав і протягом 2025 р. має зростання на рівні 0,06 п. (рис. 3.12). На підставі використання шкали оцінки [3, с. 104; 6, с. 11; 33, с. 106–107] встановлено, що інтегральний показник відповідає високому рівню безпеки, тобто соціальна складова перебуває на стійкому, стабільному рівні. Крім того, для врахування переліку показників проведено їх нормування, що дозволило їх привести до єдиної шкали вимірювання [1, с. 119–121]. Отже, на підприємстві впроваджуються

заходи до забезпечення соціальної безпеки, здійснюється підтримка працівників, використовуються методи мотивації, що відповідно впливає на стабільність функціонування та забезпечує прибутковість.

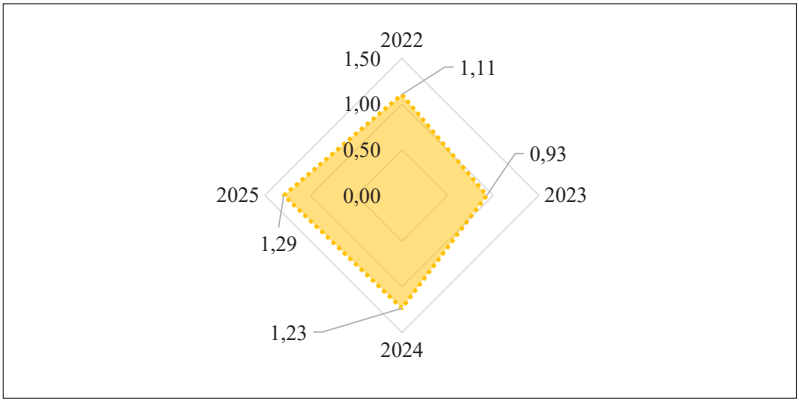

Рис. 3.12. Рівень соціальної безпеки ТОВ «Омега» протягом 2022–2025 рр.

Джерело: сформовано автором

Щодо фінансової безпеки ТОВ «Омега», то для її розрахунку враховано набір показників платоспроможності (абсолютна, швидка та загальна ліквідність, коефіцієнт платоспроможності), рентабельності (виробничих та операційних витрат, продажу, доходу за результатами операційної діяльності, сукупного капіталу, основних засобів), фінансової стійкості (фінансова автономія, концентрація позикових ресурсів, фінансовий ризик, фінансова стабільність, маневреність власного капіталу, майно виробничого призначення), ділової активності (коефіцієнти обертання активів, запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості, власного капіталу) [34, с. 347–351].

Слід зауважити, що дані показники розраховані в попередньому підрозділи та враховані для визначення

інтегрального показника фінансової безпеки [16, с. 207–209]. Отримане значення інтегрального показника фінансової безпеки має позитивну динаміку та протягом 2025 р. порівняно з попереднім періодом відбулося скорочення на 0,03 п. (рис. 3.13), але знаходиться на високому рівні. Використання шкали оцінки [3, с. 104; 6, с. 11; 33, с. 106–107] дозволило з'ясувати, що підприємство має високий рівень фінансової безпеки. Таким чином, значення задовільного фінансового стану, відсутності загрози банкрутства є результатом безпекового середовища, адже на підприємстві сформовано високий рівень фінансової безпеки.

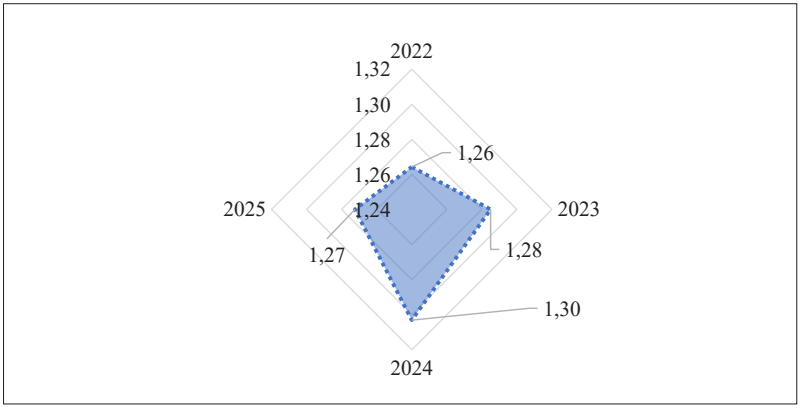

Рис. 3.13. Рівень фінансової безпеки ТОВ «Омега» протягом 2022–2025 рр.

Джерело: сформовано автором

Також проведено дослідження показників соціальної безпеки га прикладі ТОВ «Сільпо-Фуд» та початково з'ясовано, що за 2025 р. чистий дохід виріс на 13,97 %, чистий прибуток підвищився у 6,34 рази, загальна сума фонду оплати праці мала підвищення на 24,08 %, сума відрахувань на соціальні заходи виросла на 24,45 % та операційні витрати підвищилися на 21,17 %, що дозволяє

відзначити підвищення заробітної плати, забезпечення розвитку працівників шляхом навчання, виділення соціальної підтримки. Щодо групи показників, які враховані для розрахунку інтегрального показника соціальної безпеки, то протягом 2025 р. маємо динаміку [34, с. 347–351]: за показником чистого доходу на працівника відбулося зростання на 10,45 %, що підтверджує ефективність роботи персоналу; за показником рентабельності персоналу було стрімке зростання, яке становить 6,11 разів та свідчить про продуктивність роботи, раціональність використання залучених ресурсів, підвищення збуту продукції; за показником частки витрат на оплату заробітної плати з відрахуваннями на соціальні заходи відбулося зростання на 1,07 %, що підтверджує фінансування соціальних заходів та підтримку працівників; сума витрат на виплату заробітної плати на одного працівника виросла на 20,24 %; за показником рентабельності витрат на оплату праці спостерігається зростання на 8,14 %, що також підтверджує продуктивність праці персоналу. З метою врахування переліку показників здійснено їх нормування, що дозволило їх привести до єдиної шкали вимірювання [1, с. 119–121].

Далі розраховано інтегральний показник соціальної безпеки [16, с. 207–209], значення якого дозволяє відзначити позитивну динаміку та протягом 2025 р. порівняно з попереднім періодом відбулося підвищення на 0,14 п. (рис. 3.14). Дотримання сформованої шкали оцінки [3, с. 104; 6, с. 11; 33, с. 106–107] дозволило встановити, що рівень соціальної безпеки є високим. Таким чином, підприємство здійснює соціальні заходи, мотивує працівників, фінансує підвищення кваліфікації та, незважаючи на залежність від позикового капіталу, підвищує заробітну плату, що позитивно впливає на стан прибутковості.

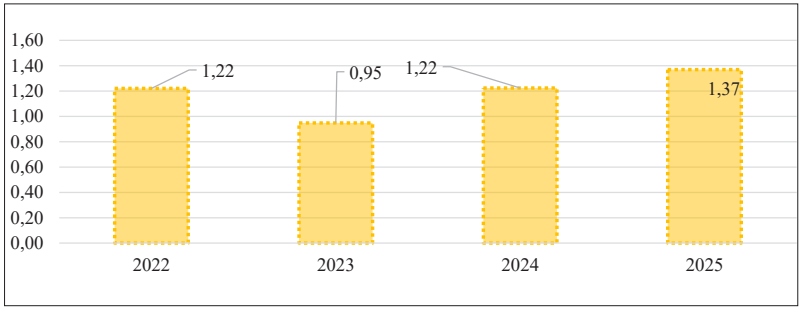

Рис. 3.14. Рівень соціальної безпеки ТОВ «Сільпо-Фуд» протягом 2022–2025 рр.

Джерело: сформовано автором

Набір показників ТОВ «Сільпо-Фуд» для визначення фінансової безпеки залишається незмінним та враховано коефіцієнти платоспроможності, рентабельності, фінансової стійкості, ділової активності [34, с. 347–351]. Саме означені показники розраховані у попередньому підрозділі та використані для визначення інтегрального показника фінансової безпеки [16, с. 207–209], який на протязі 2022–2025 рр. мав високе значення та за 2025 р. спостерігається зростання на 0,01 п. (рис. 3.15).

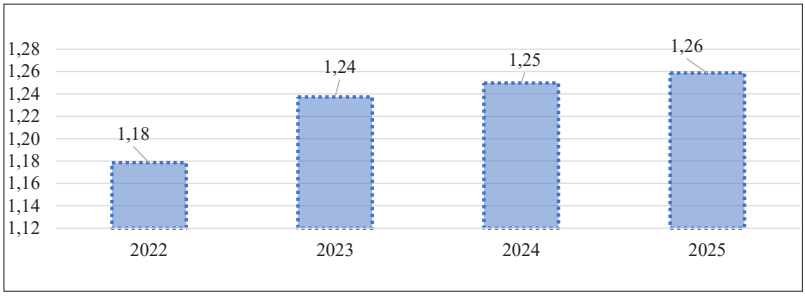

Рис. 3.15. Рівень фінансової безпеки ТОВ «Сільпо-Фуд» протягом 2022–2025 рр.

Джерело: сформовано автором

Враховуючи шкалу оцінки безпеки [3, с. 104; 6, с. 11; 33, с. 106–107] визначено, що на підприємстві рівень фінансової безпеки є високим. Слід підсумувати, що незважаючи на загрозу кризового стану, загрозу банкрутства, відбувається зростання прибутковості, раціональне використання залучених ресурсів, підвищення заробітної плати, що забезпечено через достатній рівень фінансової безпеки.

На підставі результатів дослідження слід відзначити, ТОВ «Омега» має кращі показники фінансово-господарської діяльності, відсутність загрози банкрутства, стан соціально-економічної безпеки має стабільну тенденцію і за результатами дослідження виокремлено перелік загроз соціально-економічної безпеки на майбутні періоди (рис. 3.16).

Першочергово, визначено загрозу зниження платоспроможності та фінансової стійкості, бо підприємство має незначну частку власних фінансових ресурсів, характеризується зростанням кредитних ресурсів, підвищенням витрат, дефіцитом оборотного капіталу, що обмежує можливості фінансування операційної, інвестиційної діяльності, може спричинити несвоєчасність розрахунків із постачальниками, формує ризик несвоєчасного виконання зобов'язань за кредитами, зменшення резервів та зниження прибутковості.

Окремо визначено загрозу щодо зміни попиту і зниження платоспроможності покупців, що охоплює ризик зміни товарообігу, зниження обсягів продажу товарів, збільшення частки продажу більш дешевої продукції, а також обумовлює падіння дохідності бізнесу.

Важливо враховувати загрозу щодо підвищення вартості сировини, порушення логістики, яка обумовлює формування додаткових витрат, перебої у постачанні товарів, призводить до зростання цін на продукцію, а також підвищує залежність від постачальника.

Рис. 3.16. Загрози соціально-економічної безпеки ТОВ «Омега»

Джерело: сформовано автором

Також слід відзначити загрозу пошкодження торговельної інфраструктури, яка відчутна на практиці та підприємство має руйнування виробничих потужностей, фінансові збитки, що позначається на показниках фінансово-господарської діяльності. Далі слід виділити проблему дефіциту кадрів, адже на підприємстві характерною є ситуація перенавантаження працівників, що може вплинути на якість обслуговування, відтік кадрів та спричинити погіршення операційної діяльності. Відчутною є загроза щодо втрати товарних запасів, яка спричинена військовими діями та призводить до дефіциту різних категорій товарів, що може призвести до зниження прибутковості. Також доцільно враховувати збої інформаційних систем та витік даних, адже загроза впливає на стабільність роботи цифрових сервісів, онлайн систем, може призвести до збоїв у продажі товарів, поширення конфіденційної інформації та спричини зростання фінансових витрат. Поряд з цим, слід врахувати посилення податкового контролю, адже існує вимога до відкритості податкових даних та постійні перевірки можуть спричинити до нарахування штрафів. Зниження довіри покупців та доступності товарів є також відчутною загрозою, оскільки даний чинники впливає на репутацію, конкурентоспроможність підприємства, а також обсяги продажу товарів та рівень доходів. Наступною виділено загрозу щодо підвищення екологічних вимог, у відповідності до якої підприємства повинні залучати інвестиції, дотримуватися вимог сталого розвитку та принципів сталих фінансів. Відсутність стратегічних інструментів забезпечення безпеки, тобто стратегії, механізмів є також загрозою, оскільки їх використання дозволяє сформувати безпекове середовище, підтримувати рівень безпеки, стабільність функціонування, що впливає на захищеність підприємства.

На підставі результатів дослідження щодо фінансового стану, рівня прибутковості, платоспроможності, взаємодії з партнерами, визначеного типу фінансової стійкості, загрози банкрутства та рівня соціально-економічної безпеки встановлено набір загроз для ТОВ «Сільпо-Фуд» (рис. 3.17).

Серед переліку фінансових загроз слід відзначити, відсутність власних ресурсів, що становить небезпеку успішному функціонуванню, рівню прибутковості, може знизити довіру з боку інвесторів, банківських установ, партнерів. Наступним ризиком є повна залежність від позикового капіталу, тобто підприємство функціонує, розвивається лише на підставі використання позикових коштів, що позначається на рівні платоспроможності, фінансової стійкості та підвищує рівень боргового навантаження. Ще однією фінансовою загрозою є зниження платоспроможності, тобто в майбутніх періодах існує ризик не покриття існуючих боргів, що призведете до фінансової кризи. Водночас, важливо врахувати загрозу підвищення кредиторської заборгованості, що може призвести до не покриття боргів, підвищення залежності від позикових ресурсів за умови скорочення обсягів продажу продукції.

До ринкових загроз початково віднесено зниження купівельної спроможності населення, що призведе до зменшення обсягів продажу, надходження коштів, скорочення прибутку та невиконання боргових зобов'язань. Крім того, постійно підвищується рівень конкурентної боротьби, що свідчить про необхідність постійного дослідження ринку, вдосконалення маркетингових заходів, проведення рекламних заходів.

Слід відзначити, що на виробничі потужності, логістику, зростання цін на сировину, матеріалів, купівельну спроможність населення впливає загроза воєнних дій, що далі позначається на прибутковості через втрату частки ринку та формує потребу у залученні додаткових фінансових ресурсів.

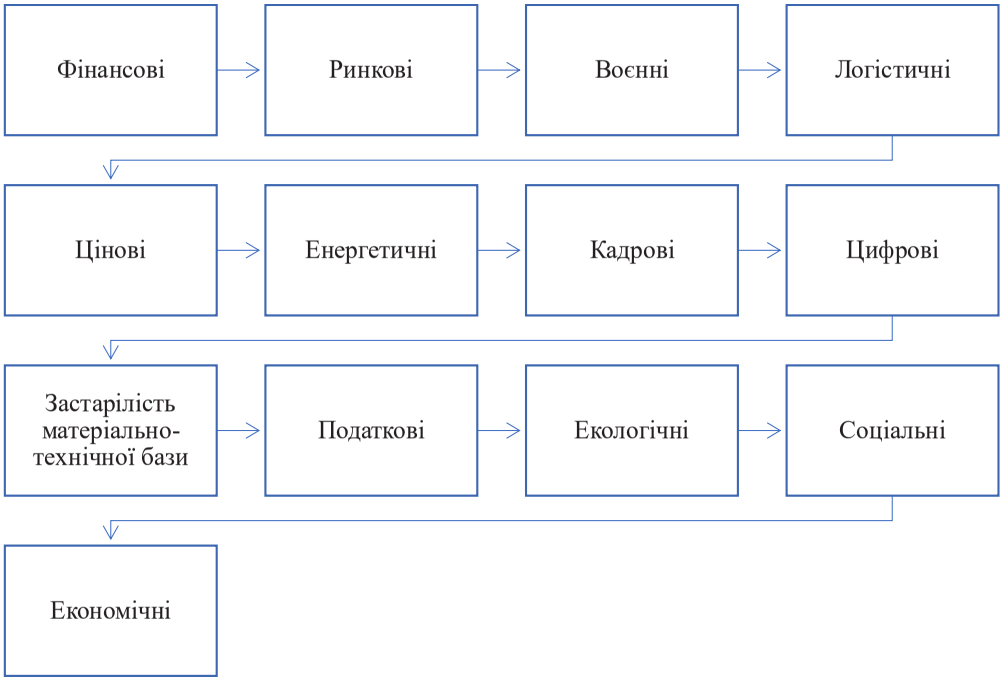

Рис. 3.17. Загрози соціально-економічної безпеки ТОВ «Сільпо-Фуд»

Джерело: сформовано автором

Щодо логістичних загроз, то вони впливають на ланцюги постачання та відповідно обумовлюють підвищення витрат, виникнення проблем із постачанням матеріалів, товарів, що може призвести до погіршення фінансових показниках підприємства. Значне підвищення цін на сировину, матеріали, інфляція формують цінові загрози та спричиняють зростання витрат, ймовірність зниження купівельної спроможності і дохідності. Досить відчутними є енергетичні загрози, які є причиною підвищення витрат, зростання навантаження для бізнесу через підвищення вартості на пальне, електроенергію.

Важливими є кадрові загрози, які обумовлені значним рівнем плинності персоналу, що першочергово впливає на безперервність, стабільність діяльності, погіршення продуктивності праці, якості обслуговування, зростання витрат, скорочення виробничих потужностей та відповідно прибутку. Через значну плинність кадрів, звільнення працівників виникає потреба у їх навчанні, що відповідно формує додаткові витрати на навчання персоналу, підвищення їх кваліфікації. Також слід враховувати цифрові ризики, тобто кіберзагрози, що призводять до дестабілізації роботи підприємства, зниження показників фінансово-господарської діяльності, витоку конфіденційної інформації, виникнення фінансових збитків.

Також виділено застарілість матеріально-технічної бази, тобто зношеність основних засобів, адже існує потреба в оновленні, модернізації обладнання, що підвищить якість продукції, але водночас вимагає додаткових фінансових ресурсів. До вагомих податкових загроз включено постійне підвищення податкового навантаження, посилення податкового контролю, що відображається на витратах та доходах підприємств. Серед загроз також виділено екологічні, тобто необхідність дотримання принципів сталого розвитку, застосування екологічної упаковки,

енергоефективних технологій, що підвищує витрати для бізнесу. Доцільно виділити соціальні загрози, тобто безробіття, підвищення бідності, які знижують купівельну спроможність, зменшують обсяги продажу товарів та надходження підприємств, а також скорочують суми податків до бюджету. Під кінець виокремлено економічні загрози, які комплексно поєднують соціальні, фінансові, виробничі, сировинні, політичні фактори та призводять до зниження доходів населення, продуктивності праці, підвищення цін на ресурси, руйнування логістики, зростання боргів.

Таким чином, для досліджуваних підприємств згруповано набір загроз соціально-економічної безпеки, які впливають на конкурентоспроможність, прибутковість, розвиток, впровадження інновацій, результати операційної та фінансової діяльності, функціонування у довгостроковому періоді. Саме тому існує потреба у врахуванні визначених загроз та розробці заходів до підвищення рівня безпеки, показників діяльності, що має забезпечити стабілізацію результатів фінансово-господарської діяльності. Водночас, важливим є врахування тенденцій цифровізації, сталого розвитку, сталих фінансів, що спрямує роботу підприємств як на отримання прибутку, так і на врахування соціальних, екологічних, управлінських чинників в процесі фінансової діяльності задля підтримки, розвитку, захисту прав працівників, прозорості ведення діяльності, збереження навколишнього середовища, та, своєю чергою, сприятиме покращенню іміджу підприємств, залученню інвесторів та підвищенню довіри населення.

3.3. Напрями налагодження функціонування, підвищення рівня соціально-економічної безпеки, покращення роботи підприємств на засадах дотримання принципів сталого розвитку та цифровізації

Здійснивши комплексне дослідження фінансово-економічної безпеки, показників фінансово-господарської діяльності, визначивши тип фінансової стійкості, загрозу банкрутства та сформувавши перелік загроз безпеці доцільним є розробка пропозицій щодо покращення роботи. Зокрема, запропоновано визначити рекомендації до відновлення функціонування підприємств за такими напрямами: налагодження функціонування; підвищення рівня соціально-економічної безпеки; покращення роботи на засадах впровадження принципів сталого розвитку та цифровізації.

Першим визначено напрям налагодження функціонування підприємств та рекомендації орієнтовані на відновлення ефективності фінансово-господарської діяльності, стабільності функціонування, що має забезпечити зростання прибутковості. Слід відзначити, що дані напрями мають забезпечити безперервність діяльності та виділено наступні (рис. 3.18): оптимізація витрат та вдосконалення механізму їх планування, розподілу, що дозволить раціонально використовувати фінансові ресурси, зберегти якість продукції, забезпечити фінансову стійкість, а також гарантуватиме збереження прибутку; покращення механізму фінансового планування та контролю спрямовано на впровадження сучасних підходів до здійснення управління фінансовими ресурсами, посилення контролю за надходженнями та витратами, що гарантуватиме збільшення частки власного капіталу, зменшення боргового навантаження та підвищення рентабельності; контроль заборгованості та управління нею передбачає здійснення аналізу своєчасності погашення кредиторської та дебіторської заборгованості, раціональності використання позикових

Рис. 3.18. Рекомендації до налагодження функціонування підприємств

Джерело: сформовано автором

коштів, відслідковування боргового навантаження, що підвищить платоспроможність, фінансову незалежність підприємств; диверсифікація постачальників передбачає розширення їх бази, налагодження взаємодії, що дозволить мінімізувати ризики зупинки роботи підприємств, значного підвищення цін на товари, порушення безперервності роботи, а також потребує посилення контролю; впровадження системи та механізму управління бізнесом дозволить використати інструменти, підходи, методи до стабілізації роботи, злагодженості функціонування, здійснення обміну інформацією, що дозволить вдосконалити процеси планування, прогнозування, контролю операційної, фінансової та інвестиційної діяльності і гарантуватиме фінансову стабільність підприємств; запровадження фінансового прогнозування, що передбачає прогноз фінансових показників задля визначення, оцінки та врахування тенденцій у майбутньому з метою мінімізації боргового навантаження, залежності від кредитних ресурсів, вдосконалення підходів до планування розподілу власних фінансових ресурсів, підвищення платоспроможності та попередження фінансової кризи; вдосконалення управління товарними запасами з метою зменшення частки товарів на складах та підвищення швидкості їх продажу на підставі покращення контролю, прогнозування, планування та обліку, що сприятиме зменшенню витрат, отриманню надходжень; покращення логістичних процесів дозволить підвищити швидкість доставки, скоротити витрати та важливим є впровадження сучасних систем до управління складом, транспортом, прокладання маршрутів, прогнозування попиту споживачів за сезонами; залучення інвестицій дозволить зменшити боргове навантаження, оптимізувати використання кредитних ресурсів, відновити фінансову незалежність і платоспроможність та доцільним є спрямування коштів на збільшення частки цифрових

технологій, впровадження екологічних підходів; використання механізму податкової підтримки надасть змогу оптимізувати податкові зобов'язання на підставі перенесення термінів сплати податків, подання податкової звітності, уникнення нарахування штрафів, що зменшить витрати бізнесу та спрятиме відновленню його роботи; мотивація працівників та соціальна допомога надають можливість стабілізувати роботу підприємств, впливає на якість та своєчасність виготовлення продукції, забезпечує безперервність роботи бізнесу, формує конкурентні переваги. Слід узагальнити, що використання рекомендацій має стабілізувати фінансово-господарську діяльність та для кожного окремого підприємства доцільним є їх коригування, розширення в залежності від специфіки функціонування.

Другим визначено напрям підвищення рівня соціально-економічної безпеки та рекомендації забезпечать підвищення рівня безпеки, формування безпекового середовища, здійснення антикризового управління, раннього виявлення загроз, що гарантуватиме зростання показників фінансово-господарської діяльності. Серед переліку рекомендацій щодо покращення соціально-економічної безпеки було сформовано наступні (рис. 3.19): впровадження системи та механізму забезпечення соціально-економічної безпеки, комплексне використання яких дозволить визначити засади її забезпечення, організувати роботу підрозділів, розробити комплекс дій до її розвитку, підвищення, що вплине на покращення роботи, функціонування підприємств; визначення ресурсного забезпечення рівня безпеки, тобто формування фінансового, кадрового, інформаційного та нормативного забезпечення для забезпечення соціально-економічної безпеки, що створить основу для формування безпекового середовища, дослідження ризиків та їх попередження;

Рис. 3.19. Рекомендації до підвищення рівня соціально-економічної безпеки підприємств

Джерело: сформовано автором

покращення інформаційного супроводу має гарантувати своєчасний обмін даними задля швидкого виявлення загроз, їх нейтралізації, врахування факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, що можливо на підставі впровадження сучасних інформаційних систем; здійснення антикризового управління на підприємствах є передумовою постійного моніторингу кризових явищ, оперативного реагування на них, забезпечення стабілізації роботи та гарантуватиме запобіганню банкрутству, адаптацію до умов сьогодення; розробка антикризових заходів відіграє вагому роль, оскільки дозволить сформувати комплекс заходів, дій до попередження загроз, ризиків, зменшення їх негативного впливу шляхом врахування прогнозних даних та гарантуватиме стабільний рівень безпеки, стійкість фінансового становища; розвиток безпекового середовища передбачає комплекс дій щодо захисту підприємства від можливих загроз, гарантує стабільність функціонування на підставі забезпечення економічної, фінансової, кадрової, соціальної, технологічної, інформаційної, правової безпеки. Крім того, формування безпекового середовища дозволить виявити слабкі місця підприємства, розробити правила безпеки, забезпечити кіберзахист, здійснювати моніторинг стану безпеки; розвиток системи виявлення ризиків має за мету не лише їх попередження, але й оцінку, врахування в роботі та адаптацію підприємства з метою забезпечення ефективності функціонування, уникнення призупинення діяльності; моніторинг фінансових показників дозволить контролювати зміну платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості та відповідно оцінювати стан безпекового середовища, виявляти проблеми та оперативно їх вирішувати; підвищення фінансової незалежності має забезпечити поступове зниження боргового навантаження, залежності від використання позикового капіталу та збільшення частки

власних фінансових ресурсів, що вплине на розвиток платоспроможності; зміцнення фінансової стійкості та підвищення платоспроможності має здійснюватися на підставі формування власних фінансових джерел та поступового скорочення частки позикових коштів задля попередження кризових подій, що також є важливою складовою безпекового середовища; диверсифікація джерел фінансування дозволить зменшити ризик залежності від одного джерела фінансування на підставі накопичення власного капіталу, залучення кредитів від різних банківських установ, отримання грантової допомоги, залучення місцевої чи державної допомоги; посилення кадрової та соціальної безпеки з метою зменшення плинності персоналу, попередження кадрового дефіциту та доцільним є запровадження програм їх розвитку, преміювання, гнучких графіків роботи, підтримки соціальних категорій, вдосконалення системи мотивації; безпека працівників та клієнтів гарантуватиме стабільність роботи підприємства та доцільним є створення безпечних умов праці, здійснення фінансування заходів безпеки, вдосконалення роботи служби охорони праці, забезпечення доступності укриттів; посилення захисту даних працівників та клієнтів сприятиме підвищенню рівня кібербезпеки та доцільним є впровадження програмного забезпечення; покращення страхового захисту гарантуватиме безпеку бізнесу у разі виникнення непередбачуваних ситуацій, дозволить попередити збитки, зберегти фінансову стабільність та доцільним є здійснення страхування транспорту, майна, працівників, перерв у роботі компанії; використання системи моніторингу соціально-економічної безпеки дозволить підтримувати стабільність функціонування на підставі постійного контролю за показниками безпеки, результатами фінансово-господарської діяльності, розвинути безпекове середовище. Наведений перелік рекомендацій має розвинути

безпекове середовище підприємства, що вплине на підвищення ефективності функціонування.

Третім є напрям покращення роботи на засадах дотримання принципів сталого розвитку, цифровізації та сформовані рекомендації мають забезпечити налагодження фінансової діяльності на засадах врахування соціальних, екологічних, управлінських чинників, а також сприятимуть впровадженню цифрових технологій для автоматизації бізнес-процесів, що своєю чергою сприятиме соціальній та екологічній відповідальності. Враховуючи результати дослідження запропоновано наступний перелік рекомендацій (рис. 3.20): здійснення автоматизації функціонування системи та механізму забезпечення соціально-економічної безпеки дозволить забезпечити ефективність її роботи та доцільним є використання програмного забезпечення для збору, обробки, аналізу інформації, здійснення візуалізації показників, що сприятиме виявленню похибок у роботі, їх своєчасному ухиленню; проведення цифровізації системи моніторингу соціально-економічної безпеки має забезпечити якість, оперативність, результативність роботи системи та доцільним є впровадження цифрових рішень для спостереження, планування, прогнозування показників безпеки задля прийняття раціональних рішень; запровадження цифровізації антикризового управління вплине на швидкість виявлення загроз внутрішнього і зовнішнього середовища, оцінки їх рівня, формування безпекового середовища та важливим є використання програм на базі штучного інтелекту; здійснення цифровізації моніторингу фінансових показників забезпечить контроль за станом, динамікою показників, дозволить їх аналізувати в режимі реального часу, що сприятиме швидкому виявленню проблем, розробці рекомендацій; запровадження цифрового моніторингу сталого розвитку дозволить відображати ефективність

Рис. 3.20. Рекомендації щодо покращення роботи підприємств на засадах дотримання принципів сталого розвитку, цифровізації

Джерело: сформовано автором

роботи підприємства в аспекті досягнення екологічних, соціальних та управлінських цілей і доцільним є дослідження їх динамки, визначення прогресу у їх досягненні; використання цифрових інструментів оцінки соціальних, екологічних, управлінських ризиків має за мету вдосконалення роботи підприємства за напрямом сталого розвитку та їх врахування дозволить передбачити негативний вплив, адаптуватися до загроз, забезпечити довгострокову стабільність, залучити додаткові джерела фінансування, зменшити витрати та покращити репутацію; здійснення цифровізації персоналу має комплексний характер та забезпечить зростання ефективності їх роботи, стабільність функціонування бізнесу через запровадження програмних продуктів, цифрових платформ для відбору кадрів, проведення їх навчання, відображення ефективності роботи у вигляді дашбордів, автоматизацію робочих процесів; запровадження системи показників сталого розвитку дозволить відобразити прогрес підприємства у їх досягненні та доцільним є відображення групи економічних, соціальних, екологічних, управлінських показників, що також надасть можливість охарактеризувати стан фінансової стабільності, інноваційний потенціал, вплив на навколишнє середовище, взаємодію з працівниками та споживачами, прозорість даних та ефективність управління; запровадження циркулярного використання ресурсів дозволить підвищити екологічність функціонування, зменшити витрати на сировину, раціонально використовувати природні ресурси, покращити репутацію та доцільним є застосування екологічної упаковки, спільного використання обладнання, очищення води, повторне використання матеріалів; здійснення розширення використання енергоефективного обладнання гарантуватиме зменшення витрат, безперервність роботи та покращення фінансових результатів і відповідно доцільним

є впровадження енергоощадних технологій, енергоефективного устаткування, автономних джерел енергії, сучасних систем освітлення; вдосконалення цифрової взаємодії з покупцями, постачальниками має сприяти підвищенню ефективності обслуговування, покращенню іміджу, оптимізації витрат, зростанню обсягів продажу, оптимізації закупівель та слід впроваджувати сучасні цифрові системи, чат-боти, електронні кабінети, електронні торговельні майданчики, використання яких дозволить персоналізувати пропозиції, відповідати на питання, оформлювати замовлення та відстежувати доставку, оформлювати замовлення на поставку, обирати вигідні ціни на товари, планувати поставки; здійснення автоматизації фінансового планування та прогнозування дозволить підвищити достовірність, швидкість, прозорість означених процесів щодо використання фінансових ресурсів, доходів, здійснення витрат та доцільним є впровадження цифрових технологій; вдосконалення логістики через її автоматизацію та використання Big Data гарантуватиме безперервність постачання товарів, обробку фінансових, нефінансових показників, що дозволить виявляти проблеми та приймати ефективні рішення; налагодження роботи цифрових каналів продажу гарантуватиме ефективність фінансово-господарської діяльності, покращення безпекового середовища, що вплине на підтримку безперервності функціонування. Узагальнюючи сформовані пропозиції слід відзначити, що вони є специфічними для кожного виду бізнесу та орієнтовані не лише на зростання прибутковості, але й на стабілізацію роботи на засадах врахування соціальних, екологічних, управлінських чинників.

Таким чином, на прикладі досліджено показники фінансового стану, визначено тип фінансової стійкості, ймовірність банкрутства, проаналізовано стан соціально-економічної безпеки ТОВ «Омега», ТОВ «Сільпо-Фуд», що

дозволило виявити загрози та розробити рекомендації до поліпшення фінансового становища, підвищення рівня безпеки, впровадження цифрових технологій, тенденцій сталого розвитку. Комплексне використання сформованих рекомендацій дозволить стабілізувати фінансовий стан, показники фінансово-господарської діяльності, розвинути безпекове середовище, підвищити прозорість роботи, ефективність управління, забезпечити ефективну кадрову політику та впровадити екологічні підходи в діяльність.

Список використаних джерел

1. Андренко О. А., Мордовцев О. С., Мордовцев С. М. Інтегральна оцінка фінансового стану та кредитоспроможності комунальних підприємств України. *Бізнес Інформ*. 2020. № 6. С. 116–122. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2020&abstract=2020_6_0_116_122.
2. Ареф'єва О., Титикало В., Коваленко Н. Економічний механізм забезпечення фінансової безпеки підприємств при нестабільності зовнішнього середовища. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2023. Т. 16, № 32. DOI: https://doi.org/10.33296/2707-0654-16 (32)-03.
3. Боковець В., Мороз О., Краєвська А. Оцінка ефективності управління підприємствами в конкурентному середовищі. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 2. С. 97–109. DOI: https://orcid.org/0000-0001-6315-4961.
4. Бороденко Т. М., Ісмаілов А. Б. Фінансова безпека підприємства як основа його фінансової стійкості в умовах нестабільності та воєнного стану. *Трансформаційна економіка*. 2026. № 3 (16). С. 14–20. DOI: https://doi.org/10.32782/2786-8141/2026-16-2.
5. Волкова І. А. Моделі діагностики ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання: вітчизняний

досвід та зарубіжний досвід. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 3. С. 72–77. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.3.72.
6. Гавловська Н. І., Матюх С. А., Любохинець Л. С. Оцінювання стану економічної безпеки промислового підприємства. *Development Service Industry Management*. 2023. № 1. С. 6–12. DOI: https://doi.org/10.31891/dsim-2023-1 (1).
7. Гавриш Г. О., Бобух Є. В., Калабін В. Г. Методичні підходи до діагностики рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання з урахуванням дебіторської заборгованості. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 59. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-141.
8. Гриник О. І., Сисоєва І. М. Економічна безпека України: соціальний аспект. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-70.
9. Жук Н. Аналітична оцінка рівня фінансової безпеки підприємств. *Світ фінансів*. 2022. № 3 (72). С. 165–176. URL: https://dspace.wunu.edu.ua/items/c155deb5-89a7-4fc9-a190-4fc97473510b.
10. Караїм М. М., Репа Я. В. Методичні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 9. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.15069698.
11. Кібальніков А. В., Іванюта Т. М. Економічні індикатори соціальної складової в оцінці рівня соціально-економічної безпеки підприємств харчової промисловості. *Київський економічний науковий журнал*. 2025. № 11. С. 155–161. DOI: https://doi.org/10.32782/2786-765X/2025-11-19.
12. Коваленко О. Я., Микитюк О. П. Соціальна безпека персоналу в системі формування інтелектуального потенціалу бізнесу у воєнний час. *Актуальні*

проблеми економіки. 2024. № 10 (280). С. 61–73. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/10/10.24._topic_Oksana-Kovalenko-Oksana-Mykytiuk-61-73.pdf.
13. Колодяжна І. В., Букріна К. А. Економічна безпека в системі сталого функціонування підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 23, Ч. 1. С. 135–140. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/23_1_2019ua/30.pdf.
14. Кот Л. Л. Соціальне підприємництво як інструмент підвищення економічної безпеки держави. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 5 (56). С. 388–396. DOI: https://doi.org/10.32782/ 2308-1988/2025-56-53.
15. Кравченко О. О., Васюченко П. В., Гаврилюк О. М. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства в умовах нестаціонарного економічного середовища. *Економіка та суспільство*. 2025. № 74. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-76.
16. Кремень О. І., Мосійчук Р. Л., Кремень В. М. Комплексний аналіз ефективності управління активами підприємства. *Бізнес інформ*. 2019. № 8. С. 202–210. DOI: https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-8-202-210.
17. Лесун С. М. Фінансова безпека підприємств та її особливості в умовах цифрової економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 3 (39). С. 341–352. DOI: https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-3(39)-341-352.
18. Лєзіна А. В. Комплексна оцінка економічної безпеки електроенергетичного підприємства. *Підприємництво і торгівля*. 2024. № 40. С. 73–78. URL: https://journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/view/1577.
19. Ломоносов Д. С. Компаративізм українських моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємства.

Економіка та суспільство. 2024. Вип. 64. DOI: https://doi.org/10.32782/ 2524-0072/2024-64-141
20. М'ячин В. Г. Оцінка економічної безпеки промислових підприємств як механізму захисту соціально-економічної системи країни. *Трансформаційна економіка*. 2025. № 4 (13). С. 173–177. DOI: https://doi.org/10.32782/2786-8141/2025-13-28.
21. Марусяк Н. Л., Бак Н. А. Фінансова безпека підприємства та загрози її втрати в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2022. № 2. С. 109–113. URL: http://www.economy.in.ua/?op=1&z=5132&i=17.
22. Матюх С., Корбут С., Гайдук О., Рудніченко Є. Кадрове забезпечення соціально-економічної безпеки підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2025. Т. 338, № 1. С. 147–153. DOI: https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-21.
23. Мішин О. Ю., Чечетова-Терашвілі Т. М., Мішина С. В., Логвиненко Д. В. Забезпечення соціальної безпеки в системі управління корпоративною безпекою в умовах воєнного часу. *Проблеми економіки*. 2025. № 3 (65). С. 344–356. DOI: https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-3-344-356.
24. Огренич Ю. О., Череп А. В. Роль податкової системи у забезпеченні соціально-економічної безпеки та конкурентоспроможності економіки України в умовах цифровізації. *Сталий розвиток економіки*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2025. № 4 (55). С. 452–459. DOI: https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-55-61.
25. Олійник Т. І. Методичні аспекти оцінки економічної безпеки підприємств у ринкових умовах господарювання. *Економіка та держава*. 2019. № 10. С. 69–72. URL: http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4419&i=10.

26. Пілецька С. Т., Ахмедлі А. М. Чинники та загрози соціально-економічної безпеки підприємства в умовах глобалізації. *Економічний вісник Донбасу* : наук. журн. 2026. № 1 (83). С. 182–187. DOI: https://doi.org/10.12958/1817-3772-2026-1 (83)-182-187.
27. Рожко О. Д., Нестеров Є. В. Теоретичні підходи до визначення фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 65. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-79.
28. Седікова І. О., Седіков Д. В., Коренман Є. М. Фінансова безпека підприємства: поняття та критерії оцінки. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. Вип. 11. С. 86–94. DOI: https://doi.org/10.32851/2708-0366/2022.11.12.
29. Фінансова звітність ТОВ «Омега». URL: https://varus.ua/finansova-zvitnist?srsltid=AfmBOopKD4M69Ds8voF0NkZSIHe4yynd4Ev-Gl6vuLFvv9MGxM0tKxpf.
30. Фінансова звітність ТОВ «Сільпо-Фуд». URL: https://silpo.ua/reports?srsltid=AfmBOoqhqz1fIQd1cliWAp4dEgtXLCCMjuQw9J6Vbf4AHoP4BhoNszAO.
31. Фурсова В. А., Гавриш Г. О., Солоха А. О. Аналіз теоретичних підходів до визначення дефініції «фінансова безпека підприємства». *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 32. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-12.
32. Халіна О. В., Сидоренко Я. А. Соціально-економічна безпека підприємства як основа національної безпеки в умовах воєнних та структурних трансформацій економіки. *Економіка та суспільство*. 2026. Вип. 85. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-186.
33. Хоменко І. О., Горобінська І. В., Горобінський А. В. Методичні підходи до досліджень оцінки фінансової безпеки підприємства та її маркетингове забезпечення. *Розвиток міста*. 2024. Вип. 3 (03).

С. 102–110. DOI: https://doi.org/10.32782/city-development.2024.3-14.
34. Шандова Н. В., Мєшкова-Кравченко Н. В. Оцінка соціально-економічної безпеки підприємства. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2025. № 4 (95), Ч. 3. С. 345–354. DOI: https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2025.4.3.41.
35. Шуміло О. С. Підходи до оцінювання рівня економічної безпеки підприємства роздрібної торгівлі. *Економічний простір*. 2018. № 131. С. 194–204. URL: https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/217.
36. Blikhar M., Lukianova H., Skochylias-Pavliv O., Povalena M., Vinichuk M. Economic and legal aspects of ensuring the socio-economic security of enterprises in the context of the introduction of social responsibility and PR communications. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2025. Vol. 3 (62). P. 445–456. DOI: https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.62.2025.4806.
37. Cherep A., Cherep O., Ohrenych Yu., Dashko I. Formation of an innovative strategy for ensuring the socio-economic security of the state. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu (Науковий вісник Національного гірничого університету).* Dnipro : Dnipro University of Technology, 2026. № 1. P. 184–196. DOI: https://doi.org/10.33271/nvngu/2026-1/184.
38. Cherep A., Ohrenych Yu., Cherep O., Dashko I. Methodological principles of forming socio-economic security of enterprises of the region. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu (Науковий вісник Національного гірничого університету).* Dnipro : Dnipro University of Technology, 2025. № 6. P. 228–236. DOI: https://doi.org/10.33271/nvngu/2025-6/228.

39. Cherep A., Ohrenych Yu., Dashko I. Scientific and methodological principles of forming vectors for ensuring socio-economic security and sustainable development of enterprises. *Baltic Journal of Economic Studies.* Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2026. Vol. 12, No. 4. P. 208–218. DOI: https://doi.org/10.30525/2256-0742/2026-12-4-208-218.
40. Kopytko M., Malanchuk A. Study of the essence of socio-economic security of an enterprise in the modern conditions of development. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна).* 2023. № 1. P. 18–22. DOI: https://doi.org/10.32782/2311-844X/2023-1-3.
41. Tkachenko S., Ohrenych Yu., Kairachka N. Digitalization of business processes as a tool to prevent bankruptcy in enterprises in the conditions of variability of the market environment. *Економіка і регіон: науковий журнал (Economics and region).* Полтава : ПНТУ, 2024. Vol. 1 (92). P. 183–194. DOI: https://doi.org/10.26906/EiR.2024.1 (92).3327.